

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΑΚΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ ΚΑΙ
ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΟΙ ΑΓΡΟΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Μπλέκος Στέφανος

Επιβλέπων καθηγητής: *Δημήτριος Πετρόπουλος*

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2012

ΟΙ ΑΓΡΟΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία στοχεύει στο να προβάλλει αγροτικούς παραγωγικούς συνεταιρισμούς που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα και έχουν αναπτυχθεί επενδύοντας σε τεχνολογία, τεχνογνωσία και επιλεγμένο ανθρώπινο δυναμικό. Ξεκινώντας με τα γενικά χαρακτηριστικά της Ελληνικής γεωργίας, την αναγκαιότητα των συνεταιρισμών και συνοπτικά την ιστορική τους εξέλιξη, θα γίνει προσπάθεια να βρεθούν οι πιθανές φυσικές αδυναμίες και προοπτικές, για το μέλλον των αγροτικών παραγωγικών συνεταιρισμών.

Περιέχονται ενδιαφέροντα στοιχεία για την νομοθεσία περί των συνεταιρισμών, τις δραστηριότητες ορισμένων αγροτικών παραγωγικών συνεταιρισμών πρωτοβάθμιων και δευτεροβάθμιων ονομαστικά, και στις ωφέλειες που έχουν για τον αγροτικό κόσμο και την ανάπτυξη. Την καλλιέργεια της συλλογικότητας, της αλληλεγγύης και της κοινωνικής ευθύνης των συνεταιρίων.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
1ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	
1.1. Γενική επισκόπηση του αγροτικού τομέα.....	6
1.1.1 Γενική επισκόπηση του αγροτικού τομέα στην Ελλάδα.....	6
1.1.2 Η συμμετοχή του γεωργικού τομέα στην οικονομία.....	6
1.1.3 Γεωργική γη και παραγωγή.....	7
1.2. Η αναγκαιότητα των Συνεταιρισμών.....	8
1.2.1 Η έννοια και τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των συνεταιρισμών.....	8
1.2.2 Οι σκοποί των συνεταιρισμών.....	9
1.2.3 Συνεταιριστικές αρχές.....	12
1.2.4 Ωφέλειες των συνεταιρισμών.....	14
2ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	
2.1 Η έννοια του παραγωγικού συνεταιρισμού.....	15
2.2 Διάκριση των συνεταιρισμών και η δομές τους.....	15
2.2.1 Διάκριση συνεταιρισμών.....	15
2.2.2 Δομή συνεταιρισμών.....	16
2.3 Θεσμικό πλαίσιο των συνεταιρισμών.....	20
3ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	
3.1 Οι πρόδρομοι του συνεργατισμού στην Ευρώπη.....	23
3.2 Το συνεταιριστικό κίνημα της Ελλάδας.....	23
3.3 Οι συνεταιρισμοί στην Ελλάδα σήμερα.....	25
4ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	
4.1. Παρουσίαση αγροτικών παραγωγικών συνεταιρισμών.....	26
4.1.1 Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου.....	26
4.1.3 Αγροτικός συνεταιρισμός φυσικοπαραγωγών Αίγινας.....	28
4.1.2 Παναιγιάλειος Ένωση Συνεταιρισμών.....	29
4.1.4 Αγροτικός συνεταιρισμός Venus Growers.....	31
4.1.5 Παρουσίαση ειδικού ερωτηματολογίου.....	33
4.2. Παρουσίαση οικονομικών στοιχείων.....	34
4.2.1 Αγροτικός συνεταιρισμός φυσικοπαραγωγών Αίγινας.....	35
4.2.2 Παναιγιάλειος Ένωση Συνεταιρισμών.....	35
4.2.3 Αγροτικός συνεταιρισμός Venus Growers.....	36
4.2.4 Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου.....	37
5ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	
5.1 Προοπτικές για τους παραγωγικούς συνεταιρισμούς στην ελληνική γεωργία.....	38
5.2 Συμπεράσματα και προτάσεις.....	43
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	45

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί στην πλειοψηφία τους εξελίχθηκαν από την πρωτογενή παραγωγή διαφόρων αγροτικών προϊόντων, σε μονάδες που πλέον μπορούν να διαθέσουν τα προϊόντα τους στην αγορά σε πολλές μορφές, και επίσης έχουν την δυνατότητα να αποκλείσουν μεσάζοντες μέχρι το τελικό προϊόν να φτάσει στον καταναλωτή.

Στην παρούσα εργασία θα εξετάσουμε και θα αναλύσουμε στοιχεία που αφορούν Ελληνικούς Αγροτικούς Συνεταιρισμούς που έχουν ως σκοπό ύπαρξής τους την παραγωγή αγροτικών προϊόντων, μεταποίηση, καθώς και την εμπορία αυτών. Οι συνεταιρισμοί ως έννοια πρόκειται για την αυτόνομη ένωση προσώπων η οποία συγκροτείται εθελοντικά και επιδιώκει με την αμοιβαία βοήθεια των μελών της, την οικονομική, κοινωνική, και πολιτιστική ανάπτυξη και προαγωγή τους, μέσω μιας συνιδιοκτήτης και δημοκρατικά διοικούμενης επιχείρησης. Οι συνεταιρισμοί στηρίζονται στις αξίες της αυτοβοήθειας, της ατευθύνης, της δημοκρατίας, της ισότητας, της ιστιμίας και της αλληλεγγύης.

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε στηρίζεται στην έρευνα μέσω της διαθέσιμης βιβλιογραφίας και πηγών στο διαδίκτυο, και στην συλλογή πληροφοριών από τους ίδιους τους συνεταιρισμούς. Αν και έγινε προσπάθεια να συγκεντρωθούν οικονομικά στοιχεία από πολλούς αγροτικούς συνεταιρισμούς, δυστυχώς πολλοί λίγοι ανταποκρίθηκαν οπότε ορισμένα στοιχεία που παραθέτω στην εργασία μου σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να είναι αντιπροσωπευτικά για το σύνολο των αγροτικών συνεταιρισμών στην χώρα μας που αριθμούν σήμερα στις 6.000 περίπου. Πόσο μάλλον το γεγονός ότι στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται υγιείς συνεταιριστικές οργανώσεις που προσφέρουν στον χώρο του αγροτικού τομέα αρκετά χρόνια.

Στο πρώτο κεφάλαιο θα αναφερθούν κάποια γενικά στοιχεία για τον αγροτικό τομέα στην Ελλάδα και χαρακτηριστικά το πως αυτός επηρεάζει τον αγροτικό πληθυσμό. Απαντάται η έννοια των συνεταιρισμών, οι στόχοι, οι σκοποί των μελών, οι βασικές αρχές που πρέπει να τηρούνται και τα πλεονεκτήματα το να ανήκει κάποιος σε συνεταιρισμό.

Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζουμε την έννοια των παραγωγικών συνεταιρισμών, την διάκριση τους γενικά όσον αφορά τους αγροτικούς συνεταιρισμούς και την δομή τους. Παρουσιάζονται επίσης ενδιαφέροντα χαρακτηριστικά της νομοθεσίας περί των συνεταιρισμών και γίνεται λόγος για την αναθεώρηση της σύμφωνα με τις νέες διατάξεις της κυβέρνησης το 2011

Στο τρίτο κεφάλαιο αναφέρονται συνοπτικά οι πρόδρομοι του συνεργατισμού στην Ευρώπη, η ιστορία του συνεταιριστικού κινήματος στην Ελλάδα και σημερινά στοιχεία για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς σύμφωνα με την Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών..

Στο τέταρτο κεφάλαιο θα γνωρίσουμε συνεταιρισμούς από διάφορες περιοχές της Ελλάδας οι οποίοι συμμετέχουν ενεργά στην οικονομία της χώρας, έχουν αναπτυχθεί με τα χρόνια ύπαρξής τους και προσφέρουν τόσο στα μέλη τους όσο και στους καταναλωτές με τα προϊόντα τους, τα οποία έχουν παγκοσμίως διακρίσεις. Είναι συνεταιρισμοί που έχουν αναπτύξει σχέσεις με την διαφήμιση των προϊόντων τους και λειτουργούν σαν κανονικές επιχειρήσεις, και οι οποίοι ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμά μου για πληροφορίες. Επίσης θα παρουσιαστούν οικονομικά τους στοιχεία και ενδιαφέρων απαντήσεις σχετικά με τις δραστηριότητές τους.

Συμπεράσματα και προτάσεις θα δοθούν στο πέμπτο κεφάλαιο τόσο για τα προβλήματα που έχουν οι αγροτικοί συνεταιρισμοί σήμερα, όσο και για το εάν υπάρχουν προοπτικές εξέλιξης στο άμεσο μέλλον.

1ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1.1. Γενική επισκόπηση του αγροτικού τομέα

1.1.1 Γενική επισκόπηση του αγροτικού τομέα στην Ελλάδα

Τα γενικά χαρακτηριστικά της Ελληνικής γεωργίας διαμορφώνονται από μια σειρά φυσικών και διαρθρωτικών παραγόντων. Το ξηρό κλίμα το οποίο συνήθως επιτείνεται από μακρές περιόδους ξηρασίας, το μικρό μέγεθος και ο κατακερματισμός των γεωργικών μονάδων, το μεγάλο ποσοστό ορεινών και μειονεκτουσών περιοχών. Η μέση γεωργική εκμετάλλευση μόλις προσεγγίζει τα 4,3 εκτάρια και περιλαμβάνει 6 αγροτεμάχια. Αυτά τα μεγέθη δεν έχουν μεταβληθεί από το 1989. Οι ορεινές και μειονεκτούσες περιοχές, οι αναφερόμενες στην παλαιά Οδηγία 75/268/ΕΟΚ αποτελούν το 80% της γεωργικά εκμεταλλεύσιμης επιφάνειας της χώρας. Η επιφάνεια αυτή ανέρχεται σε 9,1 εκατ. εκτάρια, από τα οποία 3,9 εκατ. είναι καλλιεργήσιμα και 5,2 εκατ. είναι βοσκότοποι. Τα 2,9 εκατ. εκτάρια αποτελούν δασικές εκτάσεις.

Οι αρδευόμενες εκτάσεις αποτελούν το 37% των καλλιεργούμενων, γεγονός που δείχνει τη σημαντική προσπάθεια που έγινε για τη βελτίωση της παραγωγικότητας της γεωργίας. Οι φυσικές συνθήκες στην Ελλάδα ευνοούν τις μεσογειακές παραγωγές, όπως είναι τα οπωροκηπευτικά, οι καλλιέργειες της ελιάς, οι καλλιέργειες βαμβακιού, καπνού, αμπέλου, καθώς και την εντατική κτηνοτροφία αιγοπροβάτων. Ο αγροτικός τομέας είναι σημαντικός τόσο από οικονομικής πλευράς, αφού συμμετέχει σε μεγάλο ποσοστό στο Εθνικό Ακαθάριστο Προϊόν και στις εξαγωγές, αλλά και από κοινωνικής πλευράς λόγω του μεγάλου αριθμού ατόμων που ασχολούνται με την γεωργία και του ότι στην ύπαιθρο ανήκει το 85% της γεωγραφικής έκτασης της χώρας.¹

1.1.2 Η συμμετοχή του γεωργικού τομέα στην οικονομία

Η συμμετοχή της γεωργίας στο σύνολο της οικονομίας της χώρας, μολονότι μειώθηκε σημαντικά την προηγούμενη δεκαετία, εξακολουθεί να κινείται σε πολύ υψηλότερα επίπεδα συγκριτικά με τα άλλα κράτη μέλη. Το γεωργικό προϊόν αποτελούσε το 17% του ΑΕΠ το 1980 και εξακολουθεί να καλύπτει το 5-6%, σε σύγκριση με το 1,5% του ΑΕΠ της υπόλοιπης Κοινότητας των 15 (ΕΕ-15). Η γεωργική απασχόληση μειώθηκε δραματικά, από το 30% της συνολικής απασχόλησης το 1980 σε 17% το 2000. Στην πραγματικότητα, η ηλικιακή διάρθρωση των αγροτών επιδεινώνεται συνεχώς, αν λάβουμε υπ' όψη ότι σχεδόν το 40% των απασχολούμενων στη γεωργία εμφανίζεται να είναι πάνω από 55 ετών (στοιχεία του 2000), ποσοστό δηλαδή που αποκλείεται να αναπληρωθεί από νέους αγρότες στο άμεσο μέλλον.

Αν λάβουμε υπ' όψη το γεγονός ότι η γεωργική απασχόληση δεν είναι πια ελκυστική στους νέους, θα πρέπει κανείς να αναμένει ότι, για φυσικούς και μόνο λόγους, η συμμετοχή της γεωργίας στο σύνολο της απασχόλησης θα μειωθεί περαιτέρω στο άμεσο μέλλον. Ωστόσο, η παρούσα κατανομή του 17%, σε σύγκριση με το 4,3% στην ΕΕ, υποδεικνύει ότι ο τομέας συνεχίζει να παρέχει θέσεις απασχόλησης σε σημαντικό αριθμό ατόμων, σε μία χώρα όπου η ανεργία συνεχίζει να είναι ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα.¹

1.1.3 Γεωργική γη και παραγωγή

Η Χρησιμοποιούμενη Γεωργική Γη (ΧΓΓ) ανέρχεται σε 3,5 εκατομμύρια εκτάρια και αντιπροσωπεύει μόνο το 27% της συνολικής επιφάνειας της χώρας, σε σύγκριση με το 55-60% της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15. Το 40% της συνολικής επιφάνειας είναι χαρακτηρισμένο ως «βοσκότοπος» ή «μόνιμα βοσκότοια» από τα οποία το 60% των μόνιμων βοσκότοπων είναι κρατικής ιδιοκτησίας, και τα δάση αποτελούν το 20%. Στην πραγματικότητα, αυτοί οι αριθμοί αντικατοπτρίζουν την ορεινή φύση του ελληνικού τοπίου. Από αυτήν την άποψη, θα πρέπει να σημειωθεί ότι το 78% της αγροτικής γης και το 70% των συνολικών εκμεταλλεύσεων βρίσκονται σε λιγότερο ευνοημένες περιοχές.

Σε ό, τι αφορά τη χρήση γης, το 35-40% της συνολικής γεωργικής γης καλλιεργείται με αροτραίες καλλιέργειες, το 20% με ελαιόδεντρα, το 11% με βαμβάκι, το 8% με φρούτα και λαχανικά, το 3,5% με αμπέλια και το 1,5% με καπνό. Εάν αυτά τα ποσοστά διερευνηθούν περαιτέρω, προκύπτει ότι το 50 με 55% των δημητριακών, το 60-65% των ελαιόδεντρων, το 70% των αιγοπροβάτων και το 40- 50% των βοοειδών καλλιεργούνται ή ανατρέφονται σε ημιορεινές ή ορεινές περιοχές. ωστόσο, παρά τους μάλλον δυσμενείς φυσικούς πόρους, η χώρα είναι κατά 97-98% αυτάρκης στα γεωργικά προϊόντα & τρόφιμα.¹

¹ παραπομπή: Εναλλακτικές μορφές απασχόλησης -Συνεχιζόμενη κατάρτιση στις αγροτικές περιοχές, Μελέτη για τις εκπαιδευτικές ανάγκες στον αγροτικό τουρισμό και στη βιολογική γεωργία στην Ελλάδα)

1.2. Η αναγκαιότητα των Συνεταιρισμών

1.2.1 Η έννοια και τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των συνεταιρισμών

Σύμφωνα με τον τελευταίο νόμο 4510/2011, "Αγροτική Συνεταιριστική Οργάνωση (Α.Σ.Ο.) είναι αυτόνομη ένωση προσώπων η οποία συγκροτείται εθελοντικά και επιδιώκει με την αμοιβαία βοήθεια των μελών της, την οικονομική, κοινωνική, και πολιτιστική ανάπτυξη και προαγωγή τους, μέσω μιας συνιδιοκτήτης και δημοκρατικά διοικούμενης επιχείρησης". Κατά καιρούς υπήρξαν πολλοί ορισμοί αλλά αυτός είναι απόλυτα εναρμονισμένος με τον ορισμό που έδωσε η Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση, και ο οποίος ισχύει σε παγκόσμιο επίπεδο. Η συνεταιριστική οργάνωση βασίζεται στον «Συνεργατισμό» ή στα "Συνεταιριστικά κινήματα" του παρελθόντος, και επιδιώκει την εθελοντική συνεργασία των ανθρώπων, με βάση ορισμένες αρχές και με πνεύμα αλληλοβοήθειας, για την βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής κατάστασής τους.

Ως Αγροτικοί Συνεταιρισμοί θεωρούνται και οι αλιευτικοί, κτηνοτροφικοί, πτηνοτροφικοί, μελισσοκομικοί, αγροτουριστικοί, αγροβιοτεχνικοί, οικοτεχνικοί και άλλοι συνεταιρισμοί, οποιουδήποτε κλάδου ή δραστηριότητας της αγροτικής οικονομίας.

Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του συνεταιρισμού είναι:

- 1) Ο συνεταιρισμός είναι οικονομική οργάνωση, δηλαδή μια επιχειρηματική μονάδα, γιατί πραγματοποιεί διάφορες οικονομικές δραστηριότητες όπως για παράδειγμα την παραγωγή, μεταποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων. Δεν είναι ούτε συνδικαλιστικό σωματείο, ούτε κοινωνικό ίδρυμα.
- 2) Ο συνεταιρισμός είναι ένωση προσώπων και όχι κεφαλαίων, αφού η δημιουργία του και η λειτουργία του στηρίζεται στα πρόσωπα και όχι στα κεφάλαια. Για αυτό το λόγο, το ύψος της συνεταιριστικής μερίδας είναι περιορισμένο, για να δοθεί η δυνατότητα περισσότερα άτομα να γίνουν μέλη του συνεταιρισμού και έτσι να συγκεντρωθούν τα απαιτούμενα κεφάλαια και όχι να διατεθούν από ένα ή λίγα άτομα.
- 3) Ο συνεταιρισμός συγκροτείται εθελοντικά, δηλαδή εφόσον το θέλουν τα άτομα και όχι κάτω από οποιασδήποτε μορφής πίεση ή εξαναγκασμό
- 4) Ο συνεταιρισμός είναι μια δημοκρατική διοικούμενη επιχείρηση και όχι καμιά αυταρχική οργάνωση, γιατί η Διοίκηση του εκλέγεται και λειτουργεί με βάση τις αρχές της Δημοκρατίας, δηλαδή τους κανόνες της πλειοψηφείας.
- 5) Οι σκοποί των συνεταιρισμών είναι ταυτόχρονα οικονομικοί, κοινωνικοί και πολιτιστικοί, παρόλο ότι είναι οικονομικές οργανώσεις, δηλαδή επιχειρήσεις που επιτελούν μόνο οικονομικές δραστηριότητες.²

1.2.2 Οι σκοποί των συνεταιρισμών

A) Περιεχόμενο των σκοπών

Ο βασικός σκοπός των συνεταιρισμών είναι η ευημερία των μελών τους, δηλαδή η βελτίωση της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτισμικής θέσης τους και αναλύεται στους εξής επιμέρους σκοπούς:

1) Μεγιστοποίηση των ωφελειών, με την επίτευξη υψηλότερων τιμών και μεγαλύτερων ποσοτήτων πώλησης των αγροτικών προϊόντων των παραγωγών- μελών του συνεταιρισμού και έτσι αυξάνονται τα εισοδήματα τους.

2) Ελαχιστοποίηση των δαπανών παραγωγής ή και προσφοράς υπηρεσιών των συνεταιρισμών προς τα μέλη τους, με την μείωση του κόστους μεταποίησης και εμπορίας των αγροτικών προϊόντων τους και την διάθεση γεωργικών εφοδίων σε χαμηλές τιμές. Έτσι τα καθαρά εισοδήματα των μελών των συνεταιρισμών αυξάνονται.

3) Προσφορά περισσότερων υπηρεσιών στα μέλη τους, όπως π.χ. προμήθεια γεωργικών εφοδίων, παραγωγή, μεταποίηση και διάθεση αγροτικών προϊόντων, πιστωτικές και ασφαλιστικές εργασίες, κ.α.

4) Προσφορά καλύτερων υπηρεσιών στα μέλη τους, όπως π.χ. αγορά από τους γεωργούς όλης της διαθέσιμης ποσότητας των προϊόντων τους, άμεση πληρωμή των γεωργών κατά την αγορά των προϊόντων τους, τιμολόγηση των προϊόντων βάσει της ποιότητάς τους, κ.α.

5) Εξασφάλιση κοινωνικής δικαιοσύνης στα μέλη τους, αφού ότι ποιότητα προϊόντων παραδίδουν οι αγρότες στους συνεταιρισμούς πετυχαίνουν ανάλογη τιμή και ότι ποιότητα προϊόντων αγοράζουν οι καταναλωτές πληρώνουν αντίστοιχη τιμή.

6) Διαφύλαξη της υγείας των καταναλωτών, με την διάθεση σε αυτούς αγνών και ανόθευτων προϊόντων.

7) Ανύψωση του μορφωτικού επιπέδου των μελών τους, χάρη στην εκπαίδευσή τους με σεμινάρια, διαλέξεις, έκδοση περιοδικών και διαφόρων εκλαϊκευμένων βιβλίων, τη συνεχή, πλήρη και αντικειμενική ενημέρωσή τους, και άλλοι.²

Β) Τρόποι και μέσα επίτευξης των σκοπών των συνεταιρισμών

Οι τρόποι με τους οποίους μπορούν να επιτευχθούν οι σκοποί των συνεταιρισμών είναι πολλοί και έχουν να κάνουν με τον τύπο του συνεταιρισμού, τις δραστηριότητες τις οποίες παρουσιάζει και εν δυνάμει το προσωπικό το οποίο απασχολεί.

Ο συνεταιρισμός μπορεί να προσφέρει υπηρεσίες, όπως την προμήθεια και διανομή γεωργικών εφοδίων στους αγρότες (λιπάσματα, φυτοφάρμακα, σπόροι,), την συλλογική παραγωγή αγροτικών προϊόντων, πραγματοποιώντας από κοινού πολλές καλλιεργητικές φροντίδες (καταπολέμηση φυτοπαθολογικών ασθενειών) και τέλος την μεταποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων.

Με την μεταποίηση μπορούν οι συνεταιρισμοί να διαθέσουν τα αγροτικά προϊόντα ευκολότερα και καλύτερα και έτσι να επιτύχουν υψηλότερα εισοδήματα στα μέλη τους. Η εμπορία αγροτικών προϊόντων, πρέπει να αποτελεί το κύριο έργο των συνεταιρισμών και είναι το κλειδί της επίτευξης μεγαλύτερων εισοδημάτων στα μέλη τους. Η άσκηση πιστωτικών εργασιών βοηθάει στην έγκαιρη πραγματοποίηση των διαφόρων παραγωγικών διαδικασιών που θα συμβάλουν στη βελτίωση της κατάστασης των μελών τους και τέλος η ασφάλιση κεφαλαίων και προϊόντων διασφαλίζει βέβαια εισοδήματα στα μέλη τους.

Για να επιτευχθούν αυτές οι δραστηριότητες οι συνεταιρισμοί πρέπει να διαθέτουν τα μέσα για κάθε ξεχωριστή δραστηριότητα που χρειάζεται για να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες του συνεταιρισμού. Με τα διαλογητήρια, τα συσκευαστήρια των προϊόντων και τα εργοστάσια θα μπορεί να γίνει η μεταποίηση, τυποποίηση και η συσκευασία των αγροτικών προϊόντων. Οι αποθήκες-ψυγεία χρειάζονται για την εναπόθεση των προϊόντων έως ότου προωθηθούν στην αγορά. Και με τα μεταφορικά μέσα γίνεται η διακίνηση των προϊόντων από τους τόπους παραγωγής στους τόπους κατανάλωσης.²

2. παραπομπή: Χ. Θ. Καμενίδης, ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ (Αρχές-οικονομική-πολιτική-ανάπτυξη-οργάνωση-νομοθεσία), Β' Έκδοση, Εκδόσεις Αδελφών Κυριακίδη α.ε., Θεσσαλονίκη 2004,2005

Δ) Μηχανισμοί και προϋποθέσεις επίτευξης των στόχων των συνεταιρισμών

Η ισχυροποίηση της διαπραγματευτικής δύναμης του συνεταιρισμού βοηθάει όταν η δραστηριότητά του περιορίζεται στο να διαπραγματευθεί με τρίτους, τους όρους εμπορίου κατά τις συναλλαγές του. Όσο μεγαλύτερη είναι η διαπραγματευτική δύναμη ενός συνεταιρισμού τόσο καλύτερες τιμές μπορεί να επιτύχει για τα προϊόντα που πουλά ή αγοράζει. Επομένως, μπορεί πιο αποτελεσματικά να αποτρέψει την εκμετάλλευση των μελών του, αλλά και να συμβάλει στην ευημερία τους.

Η επίτευξη “οικονομιών μεγέθους” κατά την πραγματοποίηση μιας οποιασδήποτε δραστηριότητας του συνεταιρισμού βοηθάει επίσης. Για παράδειγμα, όταν ένας αγροτικός συνεταιρισμός αναλαμβάνει τη μεταποίηση των αγροτικών προϊόντων όλων των μελών του, τότε τα οικονομικά οφέλη τους θα μεγιστοποιηθούν, γιατί θα βελτιωθεί η αποδοτικότητα λειτουργίας του συνεταιρισμού. Αυτό θα επιτευχθεί λόγω σημαντικής αύξησης της ποσότητας της πρώτης ύλης που επεξεργάζεται το συνεταιριστικό εργοστάσιο, με αποτέλεσμα να πραγματοποιούνται “οικονομίες μεγέθους” κατά την μεταποίησή της και επομένως χαμηλότερο κόστος παραγωγής μεταποιημένων αγροτικών προϊόντων και υψηλότερα καθαρά εισοδήματα στους γεωργούς. Το ανά μονάδα συνολικό κόστος παραγωγής ή εμπορίας ενός προϊόντος μειώνεται καθώς αυξάνεται το μέγεθος των χρησιμοποιούμενων εγκαταστάσεων ή αυξάνεται η ποσότητα του παραγόμενου ή διακινούμενου προϊόντος.

Για να επιτευχθούν όμως τα παραπάνω χρειάζεται πρώτα απ’ όλα ο αριθμός των μελών του συνεταιρισμού να είναι μεγάλος. Έτσι θα υπάρχει μεγαλύτερη ποσότητα προϊόντων προς διαχείριση, ο συνεταιρισμός θα έχει μεγαλύτερη διαπραγματευτική δύναμη και οικονομίες μεγέθους και συνεπώς μεγαλύτερες ωφέλειες στα μέλη του. Επίσης, ταυτόχρονα βοηθάει και ο μεγάλος όγκος συναλλαγών του κάθε μέλους με το συνεταιρισμό του, εάν είναι δυνατόν, για παράδειγμα, ο κάθε γεωργός-μέλος του συνεταιρισμού να παραδίδει όλη την ποσότητα του προϊόντος του στη συνεταιριστική βιομηχανία, γιατί έτσι θα πετύχει οικονομίες μεγέθους στη μεταποίηση.

Χωρίς σωστή οργάνωση των συνεταιρισμών σε διάφορα τμήματα και χωρίς στελέχωση των τμημάτων τους με ικανά στελέχη, οι συνεταιρισμοί δεν μπορούν να λειτουργήσουν αποδοτικά, δηλαδή να προσφέρουν και να παράγουν το μεγαλύτερο δυνατό έργο με το μικρότερο δυνατό κόστος. Οπότε χρειάζεται και η ορθολογική οργάνωση και αξιοκρατική στελέχωση των συνεταιρισμών. Η επαρκής και έγκαιρη χρηματοδότηση των συνεταιρισμών βοηθάει στο να λειτουργήσουν αποδοτικότερα και η ύπαρξη κατάλληλης υποδομής θα στεγάσει το προσωπικό και τα προϊόντα. Η ευπάθεια των προϊόντων παίζει μεγάλο ρόλο. Όσο πιο ευπαθή είναι τα προϊόντα που διακινεί ένας συνεταιρισμός τόσο πιο μικρή είναι η διαπραγματευτική δύναμη των προϊόντων τους.

1.2.3 Συνεταιριστικές αξίες και αρχές

Οι συνεταιριστικές αρχές ή κανόνες είναι οι κατευθυντήριες αρχές για την ίδρυση, οργάνωση, διοίκηση και λειτουργία των συνεταιρισμών. Από τη φύση τους δεν έχουν υποχρεωτικό χαρακτήρα, αλλά είναι δημιούργημα των συνεταιριστικών οργανώσεων των κρατών-μελών της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης. Για πρώτη φορά διατυπώθηκαν άτυπα από τον πρώτο καταναλωτικό συνεταιρισμό του Ροτσντέιλ στην Αγγλία το 1844 και η πρώτη επίσημη διατύπωσή τους έγινε στο Συνέδριο του Παρισιού το έτος 1937, η δεύτερη στο Συνέδριο της Βιέννης το 1966 και η τρίτη το 1995 στο Συνέδριο στο Μάντσεστερ.

Στο συνέδριο της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης στο Μάντσεστερ (Σεπτέμβριος 1995) υιοθετήθηκε για πρώτη φορά ο ορισμός του συνεταιρισμού: *“Συνεταιρισμός είναι μια αυτόνομη ένωση προσώπων, που συγκροτείται εθελοντικά για την αντιμετώπιση των κοινών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και επιδιώξεών τους δια μέσου μιας συνιδιοκτητής και δημοκρατικά διοικούμενης επιχείρησης”*.

Σύμφωνα με τη διατύπωση του Μάντσεστερ οι συνεταιρισμοί στηρίζονται στις αξίες της αυτοβοήθειας, της αυτευθύνης, της δημοκρατίας, της ισότητας, της ισοτιμίας και της αλληλεγγύης. Η αυτοβοήθεια ως αξία για τους συνεταιρισμούς υποδηλώνει την ανάληψη πρωτοβουλίας από τους συμμετέχοντες για τη βελτίωση της θέσης τους. Η αυτευθύνη σημαίνει την εκ μέρους των συνεταιρισμών διαχείριση των υποθέσεών τους με δική τους ευθύνη για τα θετικά ή αρνητικά αποτελέσματα των αποφάσεών τους. Η αξία της δημοκρατίας αποτελεί χαρακτηριστική επιλογή των συνεταιρισμών και απόδειξη της άνθρωπο-κεντρικότητας του συνεταιριστικού θεσμού, ο οποίος υποτάσσει την οικονομική λειτουργία στον άνθρωπο.

Η ισότητα των μελών, ανεξάρτητα από την οικονομική ή κοινωνική τους κατάσταση ή άλλες ιδιαιτερότητες, εκδηλώνει την αποστασιοποίηση του θεσμού από όλα τα στοιχεία που διαιρούν και χωρίζουν την κοινωνία. Με την ισοτιμία οι συνεταιρισμοί αποδίδουν στα μέλη τους με ισότιμο τρόπο το παραγόμενο όφελος, ανάλογα με τη συμμετοχή τους στις οικονομικές δραστηριότητες του συνεταιρισμού. Τα δε μέλη οφείλουν να είναι προσηλωμένα σε ηθικές αξίες. Βασική προϋπόθεση, τέλος, είναι η εντιμότητα στις συναλλαγές μεταξύ συνεταιρισμού και μελών και μεταξύ συνεταιρισμού και τρίτων για την ύπαρξη ενός συνεταιρισμού. Οι συνεταιρισμοί υπόκεινται στο διαρκή έλεγχο των μελών, αυτά ελέγχουν την πορεία του και συντελούν στην εξέλιξη.

Οι αρχές που διέπουν τη φυσιογνωμία των συνεταιρισμών, με τις οποίες αυτές θέτουν σε εφαρμογή τις αξίες τους, είναι η εθελοντική και ελεύθερη συμμετοχή, η δημοκρατική διοίκηση εκ μέρους των μελών, η οικονομική συμμετοχή των μελών, η αυτονομία και ανεξαρτησία, η εκπαίδευση, η πρακτική εξάσκηση και πληροφόρηση, η συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών και τέλος το ενδιαφέρον για την κοινότητα.

Πιο αναλυτικά, η είσοδος και η έξοδος των μελών στους συνεταιρισμούς είναι ελεύθερη, όχι όμως ασύδοτη. Στους αγροτικούς συνεταιρισμούς κριτήριο αποδοχής είναι η άσκηση αγροτικού επαγγέλματος και η ύπαρξη εκμετάλλευσης μέσα στα όρια δράσης του συνεταιρισμού, ώστε κάθε μέλος να είναι σε θέση να χρησιμοποιήσει τις υπηρεσίες του συνεταιρισμού. Η αρχή του συνεταιρισμού ένα μέλος-μία ψήφος αποτελεί την εξαίρεση στην οικονομική ζωή, καθώς ο κανόνας να επηρεάζουν αναλογικά περισσότερο τις οικονομικές αποφάσεις εκείνοι με την μεγαλύτερη οικονομική επιφάνεια δεν ισχύει σε αυτούς. Βέβαια, ο συνεταιρισμός αποδίδει μεγάλη σημασία στην ένταση της συνεργασίας των μελών και αναγνωρίζει την αυξημένη συμβολή στην επίτευξη των κοινών στόχων εκ μέρους εκείνων των μελών, που χρησιμοποιούν περισσότερο τις υπηρεσίες του.

Ο δημοκρατικός χαρακτήρας του συνεταιρισμού δεν εξαντλείται με τη συμμετοχή στη γενική συνέλευση και την ψηφοφορία, αλλά εκδηλώνεται και με την επαρκή πληροφόρηση των μελών του, την μη ύπαρξη προνομιούχων μελών και την επιλογή των ελεγκτών του συνεταιρισμού με αυστηρά δημοκρατική διαδικασία. Περαιτέρω, η αρχή της οικονομικής συμμετοχής των μελών επιδιώκει τη ρύθμιση τριών θεμάτων: του τρόπου χρησιμοποίησης των πλεονασμάτων διαχείρισης, του τόκου των μεριδίων και της συμμετοχής των μελών στο κεφάλαιο. Η διαφορά από τις συμβατικές επιχειρήσεις είναι ότι οι συνεταιρισμοί παράγουν οφέλη για τα μέλη τους που προέρχονται από τη συνεργασία τους και όχι από την εκμετάλλευση του κεφαλαίου. Ο συνεταιρισμός ζητάει από τα μέλη του την κατάθεση της αξίας μιας συνεταιριστικής μερίδας, που συνήθως είναι μικρής αξίας, ώστε να μπορούν όλα τα μέλη να την πληρώσουν. Προϋπόθεση απόκτησης και διατήρησης της αυτονομίας και της ανεξαρτησίας των συνεταιρισμών είναι η οικονομική τους αυτοδυναμία και η αποστασιοποίηση από τα πολιτικά κόμματα και τον κρατικό παρεμβατισμό.

Η συνεταιριστική αρχή για την εκπαίδευση, την πρακτική εξάσκηση και την πληροφόρηση προσβλέπει εκτός από την εκπαίδευση των μελών, κυρίως στην εκπαίδευση των αιρετών μελών της διοίκησης, των διευθυντικών στελεχών και των υπαλλήλων. Το γεγονός ότι οι συνεταιριστικές αρχές είναι κοινές διεθνώς προσθέτει ακόμα μια διευκόλυνση στη διασυνεταιριστική συνεργασία. Μάλιστα, οι πιο αναπτυγμένες συνεταιριστικές οργανώσεις προσπαθούν να υποβοηθήσουν τις λιγότερο αναπτυγμένες επιδεικνύοντας στην πράξη την αλληλεγγύη. Τέλος, οι συνεταιρισμοί εργάζονται για τη βιώσιμη ανάπτυξη των κοινοτήτων εκδηλώνοντας ενδιαφέρον για τον ευρύτερο περίγυρο και περιβάλλον, όπου ζουν και εργάζονται τα μέλη τους.

1.2.4 Ωφέλειες των συνεταιρισμών

Οι συνεταιρισμοί με τις οικονομικές δραστηριότητες που πραγματοποιούν προσφέρουν όχι μόνο οικονομικές ωφέλειες αλλά και κοινωνικές και πολιτιστικές ωφέλειες τόσο στα μέλη τους όσο και στην κοινωνία. Η βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων αγροτικών προϊόντων, η αύξηση της ποσότητας πώλησης των αγροτικών προϊόντων, οι υψηλότερες γεωργικές τιμές στα αγροτικά προϊόντα που παράγουν παραγωγοί-μέλη, οι χαμηλότερες λιανικές τιμές, οι χαμηλότερες τιμές γεωργικών εφοδίων, η αύξηση του εισοδήματος των παραγωγών, η διανομή επιστρεφόμενων στα μέλη από τα πλεονάσματα (το μέρος) και η αύξηση της απασχόλησης των μελών της οικογένειας είναι θεωρητικά οι κυριότερες οικονομικές ωφέλειες.

Οι σημαντικότερες κοινωνικές ωφέλειες είναι η αγορά προϊόντων από όλους ανεξαρτήτως τους παραγωγούς-μέλη, η ολική και όχι εκλεκτική αγορά των προϊόντων, οι δίκαιες τιμές, η ίση μεταχείριση των μελών, η παραγωγή και προσφορά αγνών και ανόθευτων προϊόντων, η δικαιότερη κατανομή του εθνικού εισοδήματος ανάμεσα στους πολίτες, η οικονομική ενίσχυση αρρώστων και φτωχών οικογενειών και η συνεχής προσφορά και εγγυημένη ποιότητα προϊόντων. Παράλληλα, οι συνεταιρισμοί προσφέρουν πολιτιστικό έργο προωθώντας την εκπαίδευση σε όλα τα μέλη τους με σεμινάρια, διαλέξεις και επιμορφωτικά προγράμματα, προστατεύουν το περιβάλλον, διατηρούν την καθαριότητα στους τόπους παραμονής τους, ενισχύουν οικονομικά συνέδρια και χορηγούν υποτροφίες σε παιδιά οικογενειών-μελών τους. Σημαντικότερη άλλωστε είναι και η προώθηση των ελληνικών προϊόντων από τους αγροτικούς συνεταιρισμούς.

2ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

2.1 Η έννοια του παραγωγικού συνεταιρισμού

Οι συνεταιρισμοί γενικά είναι οικονομικές μονάδες οι οποίες προσφέρουν στην κοινωνία οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό έργο. Σκοπός των παραγωγικών συνεταιρισμών είναι η εξασφάλιση, προμήθεια πρώτων υλών, μέσων παραγωγής, δημιουργία μηχανικών εγκαταστάσεων κοινής χρήσης, διάθεση μηχανημάτων, επεξεργασία προϊόντων των μελών τους και προώθησή τους στην αγορά. Οι συνεταιρισμοί παράγουν δια των μελών τους τα προϊόντα, και αναλαμβάνουν αρκετές φορές την μετακίνηση και εμπορία τους. Τα μέλη παράγουν το προϊόν, το δίνουν στον συνεταιρισμό και αυτός το προωθεί είτε όπως είναι (χωρίς επεξεργασία) στο εμπόριο, είτε το επεξεργάζεται (σε συσκευασία διαφόρων μορφών της) και το διαθέτει στο εμπόριο.

Η έκφραση «Παραγωγικοί συνεταιρισμοί» είναι σπανιότατη στον αγροτικό χώρο. Στην ουσία όμως, οι περισσότεροι σωστοί συνεταιρισμοί είναι παραγωγικοί. Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί στην Ελλάδα το 2003 ήταν περίπου 6.500. Εκτιμάται πως ανάμεσα σε αυτούς οι 5.200 είναι ανενεργοί ή συνεταιρισμοί φαντάσματα. Μόλις περίπου χίλιοι είναι αυτοί που τα τελευταία χρόνια δεν είχαν μηδενικό κύκλο εργασιών, και αρκετοί από αυτούς τα πηγαίνουν μάλιστα πολύ καλά.

2.2 Διάκριση των συνεταιρισμών και η δομές τους

2.2.1 Διάκριση συνεταιρισμών

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί διακρίνονται σε παραγωγικούς, προμηθευτικούς, πώλησης αγροτικών προϊόντων και διάφορους άλλους, όπως για παράδειγμα εγγειοβελτιωτικοί, αλληλοασφαλιστικοί, ενοικιάσεις και αγοράς χωραφιών. Το είδος και το μέγεθος των οικονομικών δραστηριοτήτων των συνεταιρισμών σχετίζονται άμεσα με το είδος και το μέγεθος των συνεταιρισμών. Έτσι, αν ένας αγροτικός συνεταιρισμός είναι εμπορικός, τότε το οικονομικό έργο που προσφέρει είναι η συγκέντρωση των προϊόντων των παραγωγών-μελών του, η τυποποίηση, η συσκευασία, η διακίνηση και η πώληση. Ακόμα, η προμήθεια των γεωργικών εφοδίων (λιπάσματα, φυτοφάρμακα, σπόροι, ζωοτροφές) από τις βιομηχανίες, τους εισαγωγείς ή τους χονδρέμπορους που παράγουν, εισάγουν ή διακινούν χονδρικά αυτά τα εφόδια, όπως και η διανομή τους στους παραγωγούς σε μικρότερες τιμές, συμβάλλει στην αύξηση και βελτίωση της αγροτικής παραγωγής με μικρότερο κόστος και κατά συνέπεια στην αύξηση του εισοδήματος των παραγωγών.

Αν και ο κυριότερος γεωργό-πιστωτικός φορέας στη Χώρα μας είναι η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος (ΑΤΕ), οι αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις ασκούν την αγροτική πίστη με κεφάλαια της ΑΤΕ ως κατά τόπους πρατήρια. Οι πιστωτικές εργασίες είναι μία από τις βασικές δραστηριότητές τους και μια από τις κυρίες πηγές εσόδων τους. Περαιτέρω, οι Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις από νωρίς άρχισαν να ασχολούνται με μεταποιητικές δραστηριότητες, κατασκευάζοντας σύγχρονες γεωργικές βιομηχανίες στους περισσότερους κλάδους σε ολόκληρη σχεδόν τη χώρα, όπως εργοστάσια μεταποίησης φρούτων και λαχανικών, παστερίωσης γάλακτος, τυροκομεία, ελαιουργεία και οινοποιεία.

Οι εμπορικές δραστηριότητες γίνονται κυρίως από τις δευτεροβάθμιες και τις τριτοβάθμιες συνεταιριστικές οργανώσεις και μάλιστα σε ορισμένα προϊόντα (ροδάκινα, βερίκοκα, εσπεριδοειδή, ελαιόλαδο κτλ.) διακινούν ένα σημαντικό ποσοστό της όλης εθνικής παραγωγής. Σημαντικό ρόλο παίζουν οι αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις στις εξαγωγές βασικών αγροτικών προϊόντων και συνεπώς στην οικονομική ανάπτυξη της Χώρας. Σημαντική είναι επίσης και η παρουσία τους στο χώρο των ασφαλιστικών υπηρεσιών.

2.2.2 Δομή συνεταιρισμών

Η διάρθρωση των συνεταιρισμών περιλαμβάνει τόσο την ένωση των φυσικών προσώπων σε πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς όσο και την ένωση των πρωτοβάθμιων, δευτεροβάθμιων και τριτοβάθμιων συνεταιρισμών προς την αμέσως ανώτερη συνεταιριστική βαθμίδα. Η δομή των συνεταιρισμών το 2011 έχει αλλάξει ως προς τα χαρακτηριστικά και τις λειτουργίες της, οπότε παρακάτω θα παρουσιάσουμε την δομή των αγροτικών συνεταιρισμών πριν και μετά το νομοσχέδιο ν.4015/2011 περί των συνεταιρισμών.

Στην πρώτη βαθμίδα βρίσκονται οι ενώσεις αγροτών, δηλαδή οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί ως πρωτοβάθμιες αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις. Οι πρωτοβάθμιοι αγροτικοί συνεταιρισμοί είναι εγκαταστημένοι σε ένα χωριό ή πόλη και ανάλογα με τη δραστηριότητά τους διακρίνονται σε προμηθευτικούς (προμήθεια λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων, ζωοτροφών κτλ σε αγρότες-μέλη), παραγωγικούς (αμπελουργικοί, οινοποιητικοί, κτηνοτροφικοί, τυροκομικοί, ελαιουργικοί κτλ), πιστωτικούς (παροχή δανείων, ως πρακτορεία της ΑΤΕ, καλλιεργητικών, εγγειοβελτιωτικών κτλ. στα μέλη τους), μεταποιητικούς, εμπορικούς και σε συνεταιρισμούς πολλαπλού σκοπού. Ο συνολικός αριθμός τους κατά το 2003 ήταν περίπου 6.500 και ο μέσος όρος μελών κατά συνεταιρισμό ήταν για το σύνολο της χώρας 112 αγρότες (Κ.-Μ. Μήτσου, 2004-2006).

Πριν τον νόμο 4015/2011

Ακολουθούν οι Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών και οι Κοινοπραξίες Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων ως δευτεροβάθμιες αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις. Οι δευτεροβάθμιοι αγροτικοί συνεταιρισμοί έχουν ως περιφέρεια συνήθως το νομό, όπου ανήκουν οι συνεταιρισμοί-μέλη τους και επιδίδονται στην προμήθεια γεωργικών εφοδίων και στην ανάληψη πιστωτικών εργασιών. Αυτές έχουν συσταθεί για να αναλαμβάνουν ευρύτερες δραστηριότητες, να συντονίζουν και να βελτιώνουν την αποδοτικότητα της συνεταιριστικής κίνησης. Έχουν το μέγεθος και την ικανότητα να επηρεάσουν τις αγορές των γεωργικών προϊόντων και να προσφέρουν πολύτιμες υπηρεσίες στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς στους τομείς της μεταποίησης και της εμπορίας γεωργικών προϊόντων. Περίπου 6500 πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί το έτος 2003 είχαν σχηματίσει 117 Ενώσεις Συνεταιρισμών στην Ελλάδα. Σήμερα υπάρχουν 114 Ενώσεις Συνεταιρισμών στα εννέα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας μας.

Στη συνέχεια, υπάρχουν οι τριτοβάθμιες ενώσεις, που είναι οι Κεντρικές Συνεταιριστικές Ενώσεις (κυρίως εθνικού επιπέδου). Αυτές δημιουργήθηκαν από την ανάγκη συντονισμού που επιβάλλουν γεωγραφικοί παράγοντες και απαιτήσεις της αγοράς στη μεταποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων. Με αυτές ενισχύεται η ανταγωνιστική θέση των ΑΣΟ στην αγορά, καθώς συγκεντρώνεται επιχειρηματικό κεφάλαιο, αυξάνεται το μέγεθος τους και έτσι επιτυγχάνουν τις λεγόμενες οικονομίες κλίμακας, προμηθεύονται δηλαδή τα ίδια προϊόντα με χαμηλότερες τιμές και μειώνουν την τελική τιμή στον καταναλωτή. Οι τριτοβάθμιες ΑΣΟ έχουν ως περιφέρεια συνήθως όλη την επικράτεια, η οποία μαζί με την έδρα τους ορίζονται στο Καταστατικό και δραστηριοποιούνται στον εφοδιασμό των μελών με γεωργικά εφόδια, στη μεταποίηση και την εμπορία των αγροτικών προϊόντων των μελών τους. Για κάθε κλάδο παραγωγής ή βασικό προϊόν δημιουργείται μία μόνο Κεντρική Συνεταιριστική Ένωση.

Μετά τον νόμο 4015/2011

Με τον νέο νόμο πλαίσιο όλοι οι συνεταιρισμοί αγροτικών προϊόντων θεωρούνται πρωτοβάθμιοι και διέπονται από τους ίδιους κανόνες συμπεριλαμβανομένων και των Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών. Θεωρούνται κεφαλαιουχικές εταιρείες με διατομεακό και διακλαδικό αντικείμενο, στο πλαίσιο του οποίου: α) αναλαμβάνουν επιχειρηματική δραστηριότητα σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο αναφορικά με την παραγωγή, τυποποίηση, αποθήκευση, βιομηχανική επεξεργασία πρώτου και δεύτερου βαθμού και εμπορία αγροτικών προϊόντων, β) αναλαμβάνουν την παραγωγή και προμήθεια εισροών και εφοδίων και γ) συνάπτουν για τους ανωτέρω σκοπούς διεθνικές συνεργασίες και συμπράξεις με φορείς παρόμοιου σκοπού.

Ακόμα εκτός από τους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς υπάρχει και μια νέα μορφή στο συνεταιριστικό κίνημα. Είναι οι «Ομάδες Παραγωγών (ΟΠ)», όπου θεωρούνται κάθε εθελοντική συνένωση παραγωγών αγροτικών προϊόντων, ανεξαρτήτως νομικής μορφής, η οποία ανταποκρίνεται στις σχετικές διατάξεις του εθνικού και κοινοτικού δικαίου και: α) οργανώνει την παραγωγή συγκεκριμένων κατά περίπτωση αγροτικών προϊόντων, ιδίως του αγροδιατροφικού τομέα, β) αναλαμβάνει την προμήθεια εισροών και εφοδίων, γ) παρέχει υπηρεσίες τυποποίησης, αποθήκευσης και διάθεσης αγροτικών προϊόντων και δ) αναλαμβάνει την εμπορία των προϊόντων αυτών. Αποκτούν πρόσβαση σε κίνητρα, καθώς και σε χρηματοδοτήσεις τους από διαχειριστικά ή άλλα επιχειρησιακά προγράμματα.

Καθώς οι Ενώσεις συγχωνεύονται με τους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς, ως επακόλουθο έχουμε στην επόμενη βαθμίδα των συνεταιρισμών την ύπαρξη «Αγροτικών Εταιρικών Συμπράξεων (ΑΕΣ)». Οι κάθε μορφής συνεταιριστικές ενώσεις, κοινοπραξίες συνεταιρισμών και συνεταιριστικές εταιρίες, που συγκροτούνται από παραγωγούς ή και συνεταιρισμούς και έχουν τη μορφή κεφαλαιουχικής εταιρείας ΑΕ ή ΕΠΕ, θεωρούνται Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις (ΑΕΣ) και είναι ανεξάρτητες από τη λειτουργία των συνεταιρισμών.

Οι Κεντρικές Συνεταιριστικές Ενώσεις (ΚΕ.Σ.Ε.) μετατρέπονται σε κλαδικούς ΑΣ του παρόντος νόμου 4510/2011. Αλλιώς δεν αναγνωρίζονται και δεν καταχωρίζονται στο μητρώο. Οι κλαδικοί ΑΣ που θα προκύψουν από τις Κεντρικές Συνεταιριστικές Ενώσεις μπορούν να λειτουργούν σε εθνικό επίπεδο και θα υπάρχει μόνον ένας κλαδικός Αγροτικός Συνεταιρισμός για τους παραγωγούς του αντίστοιχου ομοειδούς προϊόντος.

Σε περιπτώσεις που επιβάλλεται από την οικονομία της αγοράς, οι συνεταιριστικές οργανώσεις ιδρύουν Ανώνυμες Εταιρείες ή Εταιρείες Περιορισμένης Ευθύνης. Σε αυτές η πλειοψηφία του κεφαλαίου τους ανήκει σε συνεταιριστικές οργανώσεις ή εταιρείες τους, αλλά λειτουργούν σύμφωνα με τους νόμους περί ΑΕ ή ΕΠΕ.

Με το νέο νόμο πλαίσιο δημιουργείται το Εθνικό Μητρώο Συλλογικών Αγροτικών Οργανώσεων. Σκοπός του είναι να αναγνωρίζει την σχέση με το κράτος των τριών μορφών οργανώσεων (ΑΣΟ, ΑΕΣ, ΟΠ) με βάση πολύ συγκεκριμένα και διαφοροποιημένα κριτήρια. Με βάση τα κριτήρια αυτά οι συνεταιριστικές οργανώσεις αξιολογούνται σε ενεργές και ανενεργές. Αν για δύο χρόνια κάποιος συνεταιρισμός είναι μη ενεργός τότε θα οδηγείται σε εκκαθάριση και θα διαγράφεται. Όσον αφορά τις εταιρείες και τις ομάδες παραγωγών (ΟΠ), οι οποίες θα μπουν επίσης στο μητρώο, θα διαγράφονται στα τρία χρόνια.

Στην κορυφή της πυραμίδας είναι η ΠΑΣΕΓΕΣ, η Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών. Είναι ιδεολογική και συντονιστική οργάνωση των ΑΣΟ και δεν έχει εμπορική ιδιότητα. Η ΠΑΣΕΓΕΣ αποτελείται από όλες τις Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών και έχει περιφέρεια ολόκληρη την Ελλάδα. Σήμερα μέλη της είναι 746.812 αγρότες σε κάθε γωνιά της χώρας, που ανήκουν σε 6.350 πρωτοβάθμιες οργανώσεις, 114 Ενώσεις αγροτικών συνεταιρισμών και 25 αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις που λειτουργούν ως Κεντρικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις, Κοινοπραξίες Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων και Συνεταιριστικές Εταιρείες.

Με τον νέο νόμο 4510/2011 η ΠΑΣΕΓΕΣ μετατρέπεται σε Πανελλήνια Ένωση Συλλογικών Αγροτικών Οργανώσεων (ΠΕΣΑΓΟ), και αποτελεί τη συντονιστική οργάνωση των τριών κατηγοριών που συμμετέχουν στο Μητρώο. Η εκλογή των μελών της Γενικής Συνέλευσης, που θα αποτελεί το κορυφαίο όργανο της ΠΕΣΑΓΟ, γίνεται κατά αυτοδιοίκητη περιφέρεια με καθολική ψηφοφορία όλων των παραγωγών αγροτικών προϊόντων που είναι μέλη των οργανώσεων που ανήκουν στην περιφέρεια.

Η Πανελλήνια Ένωση Συλλογικών Αγροτικών Οργανώσεων σε εθνικό επίπεδο διαπραγματεύεται και συνάπτει συλλογικές συμβάσεις εργασίας στους εργαζόμενους στις Αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις κάθε βαθμίδας και τις Συνεταιριστικές Εταιρείες, προσφέρει νομικές και διαχειριστικές συμβουλές, παρέχει εξωσχολική επαγγελματική εκπαίδευση, αναλαμβάνει την εκπόνηση μελετών και εργασιών και γνωμοδοτεί για διάφορα θέματα.

2.3 Θεσμικό πλαίσιο των συνεταιρισμών

Τη συγχώνευση των αγροτικών συνεταιρισμών με στόχο την ενδυνάμωση και τη βιωσιμότητά τους αλλά και τη δημιουργία πλαισίου για τη συμβολαιακή γεωργία, τη δημιουργία δημοπρατηρίων και τη σύνδεση των συνεταιρισμών με την αγορά μέσα και από την αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων όπως το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ), προώθησε το υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης.

Το νομοσχέδιο που κατατέθηκε στη Βουλή και ψηφίστηκε αφορά τις αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς και προβλέπει νέα, πιο αυστηρά κριτήρια και προϋποθέσεις για τις ενώσεις και τους συνεταιρισμούς των αγροτών καθώς και τις ομάδες παραγωγών, θέτοντας έως το τέλος του έτους περιθώριο σε ήδη υφιστάμενες να αποφασίσουν τις συνενώσεις τους ώστε να γίνουν βιώσιμες. Εκτιμάται ότι σήμερα υπάρχουν 5.200 συνεταιριστικές οργανώσεις «φαντάσματα» από τις συνολικά 6.200, ενώ μόλις 1.000 είναι εκείνες που δεν είχαν μηδενικό κύκλο εργασιών την προηγούμενη χρονιά.

Στο νομοσχέδιο προβλέπεται ένα νέο μοντέλο λειτουργίας των συνεταιρισμών που πέρα από την πρωτογενή παραγωγή θα δραστηριοποιούνται και επιχειρηματικά, όπως στις εξαγωγές, την τυποποίηση, τη μεταποίηση προϊόντων, ενώ θα είναι δυνατή ακόμα και η είσοδός τους στο χρηματιστήριο. Ανάλογο μοντέλο εφαρμόζεται σήμερα στις σκανδιναβικές χώρες. Συγκεκριμένα, προβλέπεται η δημιουργία τριών τύπων συνεταιρισμών: Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις (ΑΣΟ) με τη μορφή του συνεταιρισμού και αγρότες μεριδίουχους, Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις (ΑΕΣ) με τη μορφή κεφαλαιουχικής εταιρείας Α.Ε. ή ΕΠΕ και Ομάδες Παραγωγών (Ο.Π.), οι οποίες θα πρέπει να πληρούν το κοινοτικό κανονιστικό πλαίσιο ανεξαρτήτως νομικής μορφής.

Με άλλη διάταξη του νομοσχεδίου προβλέπεται ότι το υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης θα τηρεί Μητρώο Συλλογικών Αγροτικών Οργανώσεων και θα έχει αρμοδιότητες εποπτικής αρχής. Στο μητρώο θα καταχωρίζονται οι οργανώσεις και θα αξιολογούνται ως «ενεργές» και «μη ενεργές». Μάλιστα, στο τέλος του 2011 θα πρέπει οι «μη ενεργές» αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις να συγχωνευτούν με «ενεργές», διαφορετικά θα κλείσουν.

Το νομοσχέδιο εισάγει επίσης τρεις αλλαγές που κατοχυρώνουν τους αγρότες στις διαπραγματεύσεις τους με την αγορά, καθώς θεσμοθετείται η συμβολαιακή γεωργία, δίνεται η δυνατότητα σε κάθε περιφέρεια να ιδρύεται ένα δημοπρατήριο αγροτικών προϊόντων, ενώ προβλέπονται και κίνητρα μέσα από τον επενδυτικό νόμο, το Ταμείο Αγροτικής Επιχειρηματικότητας, το πρόγραμμα «Αλ. Μπαλατατζής» και τα ευρωπαϊκά προγράμματα.

Συγκεκριμένα, με τη συμβολαιακή γεωργία καθιερώνονται διατάξεις, όπως ότι το συμβόλαιο έχει τη νομική μορφή γραπτής σύμβασης για να ρυθμίζεται η μελλοντική πώληση αγροτικών προϊόντων ή τροφίμων. Η σύμβαση περιλαμβάνει το είδος και τον όγκο των προϊόντων, την καλλιέργεια, την τιμή, τους χρόνους και τα σημεία παράδοσης, ρήτρες και τρόπο καταγγελίας της σύμβασης.

Όσον αφορά την ίδρυση δημοπρατηρίων αγροτικών προϊόντων, αυτά θα οργανώνονται με τη μορφή Α.Ε. και στο μετοχικό κεφάλαιό τους θα συμμετέχουν η περιφερειακή αυτοδιοίκηση, οι συλλογικές αγροτικές οργανώσεις και με 49% οι έμποροι αγροτικών προϊόντων και εφοδίων, όπως και οι ενδιαφερόμενοι ιδιώτες. Στο νομοσχέδιο προβλέπεται ότι ανά περιφέρεια δεν θα επιτρέπεται η ίδρυση περισσότερων των δύο δημοπρατηρίων, ενώ την εποπτεία τους θα έχει ο υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Από νομικής άποψης, ο παλαιότερος νόμος 2810/2000 θεωρήθηκε ένας καλός και χρήσιμος νόμος, απ' τον ρυθμιστικό ορίζοντα του οποίου διέλαθαν:

- Α) Η αντιμετώπιση των αδρανών και υπερχρεωμένων συνεταιρισμών, καθώς και των συνεταιρισμών «σφραγίδων»,
- Β) Η ουσιαστική αδρανοποίηση της συνταγματικής επιταγής για εποπτεία και προστασία, σύμφωνα με το άρθρο 12 παρ. 5 του Συντάγματος
- Γ) Η διασύνδεση της συνεταιριστικής ιδέας με το φυσικό περιβάλλον μιας παγκοσμιοποιημένης και ανταγωνιστικής αγοράς.

Για τον λόγο αυτό κρίθηκε σκόπιμο να διατηρηθεί η αναφορά στο οργανωτικό και λειτουργικό κεκτημένο των αγροτικών συνεταιρισμών, που προέβλεπε ο ν. 2810/2000. Για την νομική και νομοτεχνική ακρίβεια πρόκειται για νομοσχέδιο που διαρρυθμίζει την κρατική εποπτεία και προστασία των αγροτικών συνεταιρισμών, καθώς και την σχέση των τελευταίων με τη σύγχρονη υγιή επιχειρηματικότητα του αγροτικού κόσμου.

Το υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων εισηγήθηκε το νόμο 4015/2011 για τους Αγροτικούς Συνεταιρισμούς σε τρόπο ώστε να έλθει πιο κοντά στο στόχο που έχει θέσει η Ευρώπη δηλαδή στην Κοινή Γεωργική Πολιτική στην πορεία προς το 2020. Η θέση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που αποτελεί και το καταστάλαγμα των συμπερασμάτων της λειτουργίας των συνεταιρισμών, είναι ότι όσο το δυνατόν λιγότεροι, αλλά δυναμικότεροι συνεταιρισμοί σε κάθε περιοχή. Τη θέση αυτή, εισηγήθηκε το υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και υιοθέτησε η Βουλή των Ελλήνων με την ψήφισή του.³

3. παραπομπή: Σχέδιο νόμου και εισηγητική έκθεση, 2011

Στο πλαίσιο αυτών των κατευθύνσεων το σχέδιο νόμου προβλέπει τα εξής. Στο πρώτο κεφάλαιο καθορίζεται η δομή και η λειτουργία των συλλογικών αγροτικών οργανώσεων. Οργανώνεται η εποπτεία τους από το κράτος μέσω εποπτικής αρχής, εθνικού μητρώου και περιοδικής αξιολόγησης. Στο δεύτερο κεφάλαιο οργανώνεται θεσμικά η σχέση των συνεταιρισμών, των ομάδων παραγωγών και των αγροτικών εταιρικών συμπράξεων με την αγορά των αγροτικών προϊόντων και την ανάγκη σταθερότητας των τιμών καθώς και την εξυγίανση της αγροδιατροφικής αλυσίδας. Προτείνεται αυτή η παρέμβαση να γίνει μέσω των Διεπαγγελματικών οργανώσεων, των Αγροδιατροφικών Συμπράξεων στην περιφέρεια, της Συμβολαϊκής Γεωργίας και των Δημοπρατηρίων Αγροτικών Προϊόντων. Στο τρίτο κεφάλαιο καθορίζεται η χρηματοδότηση, τα φορολογικά και αναπτυξιακά κίνητρα υπέρ των συλλογικών αγροτικών οργανώσεων διευρύνοντας τις μέχρι σήμερα ισχύουσες ρυθμίσεις. Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο οριοθετείτε η προσαρμογή του συνεταιριστικού κινήματος στις νέες ρυθμίσεις με τις καταργημένες και τροποποιημένες διατάξεις του ν. 2810/2000. Στο ίδιο κεφάλαιο προτείνονται τέλος νέες διατάξεις για τον αγροτικό συνδικαλισμό και τους αγροτικούς συλλόγους που θεωρούνται ώριμες και επιβεβλημένες από την συνολικότερη πορεία του αγροτικού συνεταιρισμού.

Σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο έχουμε τρεις τύπους συνεταιρισμών:

1) Αγροτικός Συνεταιρισμός (ΑΣ) που είναι κάθε πρωτοβάθμιος αγροτικός συνεταιρισμός, ο οποίος λειτουργεί σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου 2810/2000, και έχει ως μέλη φυσικά πρόσωπα.

2) Ομάδα Παραγωγών (ΟΠ). Είναι κάθε ένωση που συγκροτούν παραγωγοί αγροτικών προϊόντων, η οποία έχει νομική οντότητα ή αποτελεί σαφώς οριζόμενο μέρος νομικής οντότητας, όπως για παράδειγμα ΑΣ ή μέρος ΑΣ με αντικείμενο δραστηριότητας ένα συγκεκριμένο προϊόν ή μια ομάδα ομοειδών προϊόντων και ανταποκρίνεται στις σχετικές διατάξεις του εθνικού και κοινοτικού δικαίου. Η Ομάδα Παραγωγών οργανώνει την παραγωγή συγκεκριμένων κατά περίπτωση αγροτικών προϊόντων, ιδίως του αγροδιατροφικού τομέα, αναλαμβάνει την προμήθεια εισροών και εφοδίων, παρέχει υπηρεσίες τυποποίησης, αποθήκευσης και διάθεσης αγροτικών προϊόντων.

3) Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις (ΑΕΣ). Είναι οι ανώνυμες εταιρείες(ΑΕ), οι οποίες συγκροτούνται κατά πλειοψηφία από αγροτικούς συνεταιρισμούς και έχουν διατομεακό και διακλαδικό αντικείμενο, στο πλαίσιο του οποίου αναλαμβάνουν επιχειρηματική δραστηριότητα σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο αναφορικά με την παραγωγή, τυποποίηση, αποθήκευση, βιομηχανική επεξεργασία πρώτου και δεύτερου βαθμού και εμπορία αγροτικών προϊόντων, αναλαμβάνουν την παραγωγή και προμήθεια εισροών και εφοδίων και συνάπτουν για τους ανωτέρω σκοπούς διεθνικές συνεργασίες και συμπράξεις με φορείς παρόμοιου σκοπού.

3ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

3.1 Οι πρόδρομοι του συνεργατισμού στην Ευρώπη

Ως αφετηρία του συνεταιρισμού σύγχρονης μορφής θεωρείται ο συνεταιρισμός της μικρής αγγλικής πόλης Ροσαντέιλ, που στηρίχθηκε αποκλειστικά στην αυτενέργεια των μελών, χωρίς εξωτερική βοήθεια. Ξεκίνησε ως συνεταιρισμός καταναλωτών και εξελίχθηκε σε συνεταιρισμό πολλαπλού σκοπού με κοινωνικό και οικονομικό περιεχόμενο. Πρωτεργάτες του συνεταιρισμού σύγχρονης μορφής ήταν στην Αγγλία ο Ρόμπερτ Όουεν όπου κήρυξε την αυτοβοήθεια των εργατών-καταναλωτών υποδεικνύοντας τους να δημιουργήσουν ενώσεις, και επίσης πρότεινε την δημιουργία «συνεταιριστικών κοινοτήτων» που θα έχουν ως βάση την κοινοκτημοσύνη και ο Ουίλιαμ Κίνγκ που υποστήριξε τον εθελοντικό χαρακτήρα του συνεργατισμού και την πολιτική και θρησκευτική ουδετερότητά τους.

Στη Γαλλία σε σχέση με την Αγγλία οι πρόδρομοι του σύγχρονου συνεργατισμού έδρασαν κυρίως προς την κατεύθυνση δημιουργίας παραγωγικών συνεταιρισμών. Ο Κάρολος Φουριέ πρότεινε την ίδρυση συνεταιρισμών ποικίλης παραγωγής ώστε τα μέλη να ασχοληθούν με διαφορετικές εργασίες με έμφαση στην δένδροκομία και τη λαχανοκομία, ο Φίλιππος Μπουσέ είναι ο πρώτος που ίδρυσε συνεταιρισμό παραγωγής πρακτικά βιώσιμο και ο Λουί Μπλαν πρέσβευε πως ο ελεύθερος ανταγωνισμός πρέπει να εκλείψει και να αντικατασταθεί από συνεταιρισμούς παραγωγής. Στην Γερμανία ο Βίκτωρ Αιμέ Χούμπερ είναι ο πρόδρομος των καταναλωτικών συνεταιρισμών και ο Φερδινάνδος Λασσάλ κήρυττε πως οι συνεταιρισμοί πρέπει να είναι ελεύθεροι και ανεξάρτητοι από το κράτος.

3.2 Το συνεταιριστικό κίνημα της Ελλάδας

Για πολλούς ο συνεταιρισμός των Αμπελακίων θεωρείται ως ο πρώτος στον κόσμο. Ιδρύθηκε το 1780 στα Αμπελάκια της Θεσσαλίας και είχε αναπτύξει αξιόλογη κοινωνική δράση. Τα νηματοβαφεία Αμπελακίων λειτουργούσαν όλη μέρα και εργάζονταν σε αυτά όλοι οι κάτοικοί του, η δε διάθεση των νημάτων γινόταν στο εξωτερικό. Η διανομή των κερδών γινόταν από πενταμελές διοικητικό συμβούλιο, το οποίο είχε τριετή θητεία και ο έλεγχος από δωδεκαμελή εξελεγκτική επιτροπή, που άσκουσε τακτικούς ελέγχους κάθε τρίμηνο και γενικό κάθε τέλος του χρόνου, υποβάλλοντας την έκθεσή της στη Γενική Συνέλευση.

Στην Ελλάδα το Αγροτικό Συνεταιριστικό Κίνημα θεωρείται ότι άρχισε το 1900 με την ίδρυση του αγροτικού συνεταιρισμού του Αλμυρού. Ως το 1913 υπήρχαν 87 αγροτικοί συνεταιρισμοί, ενώ ως το 1915 που δημοσιεύτηκε ο νόμος 602 ``περί συνεταιρισμών`` είχαν ιδρυθεί συνολικά 152.

Εκείνη την περίοδο δεν υπήρχαν οι κατάλληλες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών, διότι δεν υπήρχε νομοθεσία και οι έμποροι αγροτικών προϊόντων (οι μεσάζοντες) αντιδρούσαν στην ίδρυσή τους. Η δράση τους κατά την περίοδο 1915-1922 ήταν περιορισμένη και κυρίως πιστωτική, δηλαδή προήγαγε την οικονομία των μελών του με την παροχή δανείων από την Εθνική Τράπεζα με όσο το δυνατόν χαμηλότερους τόκους και γενικά ευνοϊκότερους όρους από εκείνους που θα μπορούσε να εξασφαλίσει κάθε μέλος του χωριστά. Εξαιρέση αποτελούσε ο Συνεταιρισμός Αλμυρού, που πρόσφερε εργασίες αλωνισμού σιτηρών και εκκοκκισμού καλαμποκιού με τις μηχανές που απέκτησε.

Μετά το 1914 άρχισε ένας έντονος ρυθμός ανάπτυξης των συνεταιρισμών στη χώρα μας. Πράγματι, το 1922 ο αριθμός των συνεταιρισμών ανέρχεται σε 1.815, που σημαίνει πως μετά τη ψήφιση του Νόμου 602/1914 ο ετήσιος ρυθμός δημιουργίας συνεταιρισμών ξεπερνά τους 200. Το 1923 υπό την πίεση των αγροτικών στρωμάτων για το πρόβλημα της γης και το επείγον πρόβλημα της αποκατάστασης των προσφύγων έγινε η απαλλοτρίωση από την κυβέρνηση Πλαστήρα. Συνολικά διανεμήθηκαν στους αγρότες 18.129.263 στρέμματα γης και προστέθηκαν πάνω από 300.000 ατομικοί ιδιοκτήτες γης. Μόνο κατά την τριετία 1923-1926 ιδρύθηκαν 2.018 αγροτικοί συνεταιρισμοί για να φτάσουν το 1931 τους 3.347 εν λειτουργία και 85 περιφερειακές ενώσεις και το 1936 τους 3.967 εν λειτουργία, από τους οποίους το 79% ήταν κυρίως πιστωτικοί.

Σημαντικό σταθμό για την περαιτέρω εξέλιξη των συνεταιρισμών αποτέλεσε η ίδρυση της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος το 1929 (Ν.4332/1929) επί κυβερνήσεως του Ελευθέριου Βενιζέλου. Η παραγωγή αγροτικών προϊόντων με τα οποία εφοδιαζόταν η αγορά αυξήθηκε, καθώς και οι καλλιεργούμενες εκτάσεις, που το 1932 φτάνουν τα 19.209.716 στρέμματα. Στις 12 Φεβρουαρίου 1935 ιδρύθηκε με απόφαση του Υπουργείου Γεωργίας η Πανελλήνιος Συνομοσπονδία Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών, ως σωματείο με έδρα την Αθήνα και με περιφέρεια όλη την Ελλάδα. Κατά την περίοδο της Κατοχής, οι συνεταιρισμοί αποτέλεσαν ικανό στοιχείο της κοινωνικής και οικονομικής ζωής της χώρας, με ένταση των προσπαθειών για αύξηση της παραγωγής και τη διασφάλιση της συντήρησης στρατού και αμάχων, παρά την αντισυνεταιριστική επέμβαση του δικτατορικού καθεστώτος της 4^{ης} Αυγούστου (Κ.-Μ. Μήτσου, 2004-2006).

Μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο το συνεταιριστικό κίνημα γνώρισε κρίσεις λόγω των εσωτερικών (εθνικών) αναταραχών, αλλά σταδιακά ανασυγκρότησε τις δυνάμεις του και ακολούθησε ανοδική πορεία. Αυξήθηκε ο αριθμός των πρωτοβάθμιων και δευτεροβάθμιων συνεταιρισμών και βελτιώθηκε ο τεχνικός παραγωγικός εξοπλισμός και οι εγκαταστάσεις των συνεταιρισμών. Αναπτύσσονται επίσης οι παραγωγικές και βιομηχανικές δραστηριότητες σε τομείς ιδίως της επεξεργασίας του γάλακτος σε συνεταιριστικά τυροκομεία, της οινοποίησης, της επεξεργασίας του ελαιόκαρπου, κτλ. Την ίδια περίοδο ιδρύονται οι κεντρικές συνεταιριστικές οργανώσεις με έργο την υποστήριξη της παραγωγής και της διάθεσης αγροτικών προϊόντων.

Σπουδαίες συνεταιριστικές οργανώσεις μπήκαν στη συνέχεια αποφασιστικά στη μεταποίηση και εμπορία των αγροτικών προϊόντων, όπως οι Κεντρικές Συνεταιριστικές Ενώσεις, ΚΕΣΠΥ για τη διαχείριση των σπόρων και του πολλαπλασιαστικού υλικού, η ΣΙΤΙΚΗ για τη διακίνηση των σιτηρών, η ΒΑΜΒΑΚΟΥΡΓΙΚΗ για τη διακίνηση του βαμβακιού, η ΣΕΚΕ Α.Ε. για την εμπορία καπνού, η ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΗ για την εμπορία ελαιόλαδου, η ΣΕΚΑΠ Α.Ε. για τη βιομηχανική παραγωγή προϊόντων καπνού, η ΣΕΒΑΘ Α.Ε. για τη μεταποίηση οπωροκηπευτικών, κτλ. Το έτος 1990 έχουμε περίπου 7.000 αγροτικές οργανώσεις και 850.000 φυσικά πρόσωπα-μέλη στο σύνολο της χώρας.

3.3 Οι συνεταιρισμοί στην Ελλάδα σήμερα

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΠΑΣΕΓΕΣ, περισσότεροι από 50 αγροτικοί συνεταιρισμοί έχουν επώνυμα προϊόντα, ενώ δεν είναι λίγοι αυτοί των οποίων τα προϊόντα δεν τοποθετούνται καν στα ράφια των σούπερ μάρκετ στη χώρα μας, αλλά φεύγουν κατευθείαν για το εξωτερικό. Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί, από τους οποίους οι περίπου 1.000 είναι ενεργοί, τόσο πρωτοβάθμιοι όσο και Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών, τα πηγαίνουν περίφημα όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στις αγορές του εξωτερικού, διαφημίζοντας τη χώρα μας και προβάλλοντας το συνεταιριστικό πνεύμα.

Συνεταιρισμοί που παρουσιάζουν ενδιαφέρον είναι ο Πρωτοβάθμιος Συνεταιρισμός Αγροτικός Συνεταιρισμός Παραγωγών σπαραγγιού και λοιπών λαχανικών νομού Αιτωλοακαρνανίας «ο Αχελώος» με έδρα το Αγρίνιο, η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Λέσβου, η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Αργολίδας- Ρέα, η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Σητείας στην Κρήτη, ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Επεξεργασίας και Πώλησης Οπωροκηπευτικών Προϊόντων στη Νάουσα, η Ένωση Ελαιουργικών Συνεταιρισμών Στυλίδας και αρκετοί άλλοι που θα παρουσιάσουμε στο επόμενο κεφάλαιο. Κύρια ασχολία τους, εκτός από την συγκέντρωση των αγροτικών προϊόντων από τους παραγωγούς, αποτελεί η τυποποίηση, η επεξεργασία και μεταποίηση στα συσκευαστήρια τους που εκσυγχρονίζονται χρόνο με τον χρόνο, καθώς και οι διαρκείς προσπάθειες εξόδου στις διεθνείς αγορές.

4ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

4.1. Παρουσίαση αγροτικών παραγωγικών συνεταιρισμών

4.1.1 Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου

Η Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου ιδρύθηκε το 1938 βάσει του Νόμου 1390, είναι Αναγκαστικός Συνεταιρισμός και αποτελεί το φορέα αποκλειστικής διαχείρισης της φυσικής Μαστίχας Χίου τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Αποτελεί την συλλογική έκφραση 20 πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών των 24 Μαστικό-χωρίων που βρίσκονται στην νότια Χίο. Στον πρώτο κιόλας χρόνο από την ίδρυση της, η τιμή που πλήρωνε η Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου στον παραγωγό τριπλασιάστηκε αλλά ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος και κατόπιν η κατοχή, παρεμπόδισαν την εμπορική δραστηριότητα της.

Μεταπολεμικά η Ένωση είχε να αντιμετωπίσει δυσχερή και πολύπλοκα προβλήματα με μεγάλο μέρος της παραγωγής να μένει απούλητο συμπληρώνοντας τα αποθέματα της κατοχικής περιόδου. Για το λόγο αυτό αναζητήθηκαν οι προπολεμικές αγορές και η εξεύρεση νέων. Το 1958 η κατανάλωση έφθασε στο ύψος της παραγωγής. Επόμενος στόχος της Ένωσης ήταν η αύξηση του εισοδήματος των παραγωγών μέσω της αύξησης των τιμών διάθεσης του προϊόντος και της αύξησης της κατανάλωσης μέσω της παραγωγής. Τελικά, οι πωλήσεις μαστίχας από 183.000 κιλά που ήταν το 1958, έφθασαν στο ύψος των 241.000 κιλών το 1962, γεγονός που αποτέλεσε μεγάλη επιτυχία. Εκτός από την εμπορική δραστηριότητα της Ένωσης, έγινε προσπάθεια και για τη βιομηχανική επεξεργασία της μαστίχας.

Το 1950 άρχισε να παρασκευάζεται στις ειδικές εγκαταστάσεις της Ένωσης το μαστιχέλαιο με απόσταξη της μαστίχας δια υδρατμών. Το 1957 λειτούργησε και το πρώτο εργοστάσιο παραγωγής τσίκλας με μηχανήματα που κάλυπταν όλα τα παραγωγικά στάδια: ανάμιξη –πολυτοποίηση – κατασκευή πυρήνα τσίκλας – κουφετοποίηση -συσκευασία με υλικά που κατασκεύαζε η ίδια η Ένωση στο τυπογραφείο της. Το 1985 εξάλλου δημιουργείται το σύγχρονο εργοστάσιο παραγωγής της τσίχλας ΕΛΜΑ. Η μαστίχα Χίου, το μαστιχέλαιο Χίου και η τσίχλα Χίου ΕΛΜΑ αναγνωρίστηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση ως προϊόντα προστατευμένης ονομασίας προέλευσης σύμφωνα με τον κανονισμό 2081/92 της ΕΟΚ.

Το 2001, ακολουθώντας τις επιταγές του σύγχρονου οικονομικού περιβάλλοντος, πιστοποιήθηκε κατά ISO 9001 και HACCP. Επόμενο σημαντικό γεγονός στην ιστορία της Ε.Μ.Χ. ήταν η ίδρυση από την Ένωση της θυγατρικής της εταιρείας Mediterra S.A. με βασικό σκοπό την ανάπτυξη δικτύου λιανικής πώλησης μαστίχας και προϊόντων μαστίχας με την επωνυμία mastihashop.

Το έτος 2006 κατασκευάστηκε μάλιστα από την Mediterra S.A. στη Χίο σύγχρονο εργοστάσιο παρασκευής ζαχαρωδών προϊόντων με βάση τη μαστίχα ενώ το Φεβρουάριο του 2008 η εταιρεία εισήχθη στην Εναλλακτική Αγορά του Χρηματιστηρίου Αθηνών με κύριο μέτοχο την Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου με 51% των μετοχών. Το καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας είναι 3.650.000 € ενώ τα ίδια κεφάλαια υπερβαίνουν τα 5.000.000 €. Κατά το έτος 2008 η μαστίχα εντάχθηκε στα οικονομικώς ενισχυόμενα από την Ευρωπαϊκή Ένωση προϊόντα, εξέλιξη ιδιαίτερα σημαντική για τους μαστιχοπαραγωγούς. Τέλος, κατά το έτος 2008 άρχισε και η κατασκευή σύγχρονου εργοστασίου επεξεργασίας μαστίχας. Σήμερα, η Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου αριθμεί περίπου 4.850 μέλη και είναι ένας από τους μεγαλύτερους σε μέγεθος οργανισμούς της περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

Οι κύριες επιχειρηματικές και συνεταιριστικές δραστηριότητες της Ε.Μ.Χ αφορούν στην οργάνωση και διαχείριση της αγροτικής παραγωγής, στην υποστήριξη των παραγωγών-συνεταιριστών μαστίχας, στην διαχείριση ζητημάτων που αφορούν στην νομική προστασία της μαστίχας και των σχετικών εμπορικών σημάτων και στον συντονισμό και την υποστήριξη της επιστημονικής έρευνας που αφορά στο μαστιχόδενδρο, στις ιδιότητες, στις δράσεις και στις χρήσεις της μαστίχας.

Επίσης στον καθαρισμό, συσκευασία και εμπορία της φυσικής μαστίχας και στον σχεδιασμό, παρασκευή και εμπορία των προϊόντων ΕΛΜΑ, στην έρευνα και ανάπτυξη νέων προϊόντων και συνολικά στην παραγωγή και εμπορία προϊόντων μαστίχας (μαστιχέλαιο, άρωμα μαστιχελαίου, σκόνη μαστίχας, μαστιχόνερο). Η εμπορική της δραστηριότητα είναι κυρίως εξαγωγική αφού περίπου το 65% της ετήσιας παραγωγής της μαστίχας Χίου προωθείται στις αγορές του εξωτερικού

Η Ε.Μ.Χ. διατηρεί ιδιόκτητες εγκαταστάσεις συνολικής στεγασμένης επιφάνειας 10.000 τ.μ. περίπου, όπου και φιλοξενείται το σύνολο των δραστηριοτήτων της συμπεριλαμβανομένων και δύο παραγωγικών μονάδων. Μία για την τυποποίησης και την συσκευασία της μαστίχας, και μία για την παρασκευής των προϊόντων ΕΛΜΑ και απόσταξης μαστιχελαίου. Οι υποδομές της Ε.Μ.Χ (ακίνητα, μηχανήματα, εγκαταστάσεις) την καθιστούν ως τον σημαντικότερο οικονομικό οργανισμό στο νησί.

4.1.2 Αγροτικός συνεταιρισμός φυστικοπαραγωγών Αίγινας

Ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Αίγινας ιδρύθηκε το 1947. Είναι ο μοναδικός Συνεταιρισμός που λειτουργεί στο διευρυμένο Δήμο της Αίγινας και σήμερα αριθμεί 360 μέλη ως επί το πλείστον φυστικοπαραγωγούς. Η χρονική διάρκεια του Συνεταιρισμού είναι αόριστη. Η αρχική του επωνυμία ήταν Συνεταιρισμός Πωλήσεων Γεωργικών Προϊόντων Αιγίνης και δραστηριοποιούνταν στην πώληση ζωοτροφών, σπόρων και λιπασμάτων προς τα μέλη του. Προσαρμόστηκε στις διατάξεις του Νόμου περί Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων 921/1979 ,άνω κατά τροποποίηση του καταστατικού του σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου 1541/1985, τροποποιήθηκε και η επωνυμία του σε Αγροτικό Συνεταιρισμό Αίγινας .

Επί προεδρίας του αιμνήστου Νίκου Ρουμελιώτη ο Συνεταιρισμός δημιουργεί τον κλάδο των φυστικοπαραγωγών και δραστηριοποιείται στη συγκέντρωση , τυποποίηση και εμπορία του φυστικιού Αιγίνης αγοράζοντας την παραγωγή των συνεταιίρων ,ανοίγοντας το 1979 το πρατήριο λιανικής στη παραλία της Αίγινας. Η στήριξη του εγχειρήματος από τους συνεταιίρους το πέρασμα από την εμπορία άψητου νωπού φυστικιού στο επώνυμο συσκευασμένο προϊόν είχαν αποτελέσματα. Ο στόχος ήταν να δημιουργηθεί μια θετική οικονομική παρέμβαση στα μέλη και γενικότερα στους οι καλλιεργητές του νησιού ,ώστε αυτοί να μην βρίσκονταν εγκλωβισμένοι στις χαμηλές τιμές που τους προσέφεραν οι ντόπιοι και Αθηναίοι έμποροι ξηρών καρπών ,τη στιγμή μάλιστα που η καλλιέργεια της φυστικιάς από πλευράς παραγωγής στο νησί είχε φτάσει στο καλύτερό της σημείο. Το Αιγινίτικο φυστίκι ήταν πανελλαδικώς αναγνωρισμένο για την ποιότητα και τη γεύση του.

Η εξάπλωση του δικτύου πωλήσεων σε όλη την Ελλάδα και την Κύπρο αλλά και οι νέες απαιτήσεις στο τομέα της επεξεργασίας και τυποποίησης αναγκάζουν το Συνεταιρισμό το 1988 να ενταχθεί στον αναπτυξιακό Νόμο 1262 του ΕΟΜΜΕΧ και προχωρεί στην αγορά οικοπέδου στην περιοχή του Μεριστού της Αίγινας ,όπου κατασκευάζει σύγχρονη αποθήκη την οποία στη συνέχεια εξοπλίζει με ψυκτικούς θαλάμους αποθήκευσης του φυστικιού. Κατά την τροποποίηση του Καταστατικού σύμφωνα με το Νόμο 2169/1993 και 2181/1994, τροποποιήθηκε και η επωνυμία του η οποία κατόπιν εγκρίσεως του αποκωδικοποιημένου καταστατικού από το Ειρηνοδικείο Αίγινας είναι Αγροτικός Συνεταιρισμός φυστικοπαραγωγών Αίγινας. Στη συνέχεια, το καταστατικό του Συνεταιρισμού τροποποιήθηκε ,συμπληρώθηκε και προσαρμόστηκε στις διατάξεις του Νόμου 2810/2000 περί Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων με το οποίο λειτουργεί έως και σήμερα.

Σύμφωνα με στοιχεία κλαδικής μελέτης για τους ξηρούς καρπούς, η κατανάλωση ξηρών καρπών σημείωσε αύξηση την περίοδο, 1994-2008 με μέσο ρυθμό αύξησης 4,0%. Το 2008 τα φιστίκια Αιγίνης κάλυψαν το 12,2% της κατανάλωσης ξηρών καρπών στη χώρα μας. Το ύψος των εισαγωγών σε φιστίκια ανέρχεται περίπου σε 2.500-3.000 τόνους με κυριότερη χώρα εισαγωγής τις ΗΠΑ, ενώ γίνονται εξαγωγές 1.000-1.300 τόνων ετησίως, κυρίως σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι τιμές παραγωγού που επικρατούν στα ανοιχτά φιστίκια είναι από 5 έως 7 ευρώ το κιλό, ενώ στα κλειστά φιστίκια οι τιμές είναι χαμηλότερες και κυμαίνονται μεταξύ 2 και 3 ευρώ το κιλό. Στη λιανική οι τιμές που επικρατούν είναι 13,5 - 17 ευρώ το κιλό.

4.1.3 Παναγιάλειος Ένωση Συνεταιρισμών

Η Παναγιάλειος Ένωση Συνεταιρισμών ιδρύθηκε το 1935 στο Αίγιο Αχαΐας. Αποτελείται από 59 πρωτοβάθμιους αγροτικούς συνεταιρισμούς, με σύνολο 6.000 περίπου ενεργών μελών. Οι βιομηχανικές δραστηριότητες αναπτύσσονται σε ένα νέο και σύγχρονο ιδιόκτητο χώρο 100.000 m², που περιλαμβάνει εργοστάσια σταφίδας, συσκευασίας εσπεριδοειδών και τυποποίησης ελαιόλαδου. Περίπου 200 υψηλά καταρτισμένοι υπάλληλοι και εξειδικευμένοι εργατοτεχνίτες απασχολούνται καθημερινά στις εγκαταστάσεις της Π.Ε.Σ. Οι παραγωγικές διαδικασίες πιστοποιούνται κατά ISO 9001, ISO 22000 (HACCP) και BRC. Το συσκευαστήριο εσπεριδοειδών είναι διαπιστευμένο κατά GLOBALGAP. Το νέο εργαστήριο ποιοτικού έλεγχου είναι διαπιστευμένο κατά ISO 17025. Τα βιολογικά προϊόντα πιστοποιούνται από την ΔΗΩ(Οργανισμός Ελέγχου και Πιστοποίησης Βιολογικών Προϊόντων).

Οι σπουδαιότερες δραστηριότητες της Π.Ε.Σ. είναι η επεξεργασία και εξαγωγή Κορινθιακής σταφίδας "ΒΟΣΤΙΤΣΑ" ("VOSTIZZA"), η επεξεργασία και εξαγωγή εξαιρετικού παρθένου ελαιόλαδου "ΕΛΙΚΗ", η συσκευασία και εξαγωγή εσπεριδοειδών και η επεξεργασία και εξαγωγή προϊόντων βιολογικής γεωργίας.

Η Παναγιάλειος Ένωση Συνεταιρισμών διαθέτει Τμήμα Έρευνας και Ανάπτυξης νέων προϊόντων και διαδικασιών. Το συγκεκριμένο τμήμα στοχεύει στην διασφάλιση της ποιότητας και την έρευνα νέων μεθόδων για την παραγωγή νέων προϊόντων. Τα εργαστήρια της εταιρίας είναι εξοπλισμένα με ότι πιο σύγχρονο έχει να επιδείξει μια εταιρία τροφίμων. Στα εργαστήρια της εταιρίας, πέραν των αναλύσεων ποιοτικού ελέγχου των προϊόντων, γίνεται έρευνα ανάπτυξης νέων προϊόντων. Η έρευνα έχει οδηγήσει στην παραγωγή νέων προϊόντων και διαδικασιών, αλλά και στην δημιουργία επιστημονικής γνώσης που έχει δημοσιευθεί σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά.

Επίσης, η ομάδα έρευνας συνεργάζεται με Ελληνικά και Ευρωπαϊκά ινστιτούτα ερευνών σε διάφορα προγράμματα. Ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα ήταν η βιολογική καλλιέργεια, η οποία ξεκίνησε τις αρχές της δεκαετίας του 1980. Η Παναιγιάλειος Ένωση Συνεταιρισμών ενθαρρύνει ιδιαίτερα την ανάπτυξη βιολογικής γεωργίας στα μέλη της και ήδη περίπου το 5% των παραγόμενων προϊόντων είναι βιολογικής γεωργίας, με συνεχή αυξητική τάση. Σήμερα, στην περιοχή της Αιγιαλείας καλλιεργούνται οι μεγαλύτερες ποσότητες βιολογικών προϊόντων σε όλη την Ελλάδα για καλλιέργειες μεγάλης κλίμακας.

Η Παναιγιάλειος Ένωση Συνεταιρισμών διαθέτει ένα σύγχρονο συσκευαστήριο με ψυκτικούς θαλάμους, γραμμή διαλογής και συσκευασίας καθώς και αυτόματη γραμμή συσκευασίας σε girsac και δίκτυ. Οι υπερσύγχρονες εγκαταστάσεις που έχει ανταποκρίνονται στα υψηλότερα πρότυπα τεχνολογίας(με μηχανήματα διαλογής laser, x-rays) και υγιεινής ώστε να διασφαλίζεται η άριστη ποιότητα του προϊόντος.

Η λειτουργία του εργοστασίου σταφίδας είναι σύμφωνη με τα διεθνή συστήματα διασφάλισης ποιότητας Hazard Analysis Critical Control Point (ISO 22000) από το 1994. Επιπλέον, η διαδικασία παραγωγής έχει πιστοποιηθεί από τον ΕΛΟΤ με πιστοποιητικό ποιότητας ISO 9001:2000 και BRC. Το εργαστήριο της εταιρίας διεξάγει συνεχείς ποιοτικούς ελέγχους και είναι διαπιστευμένο κατά ISO 17025 για αναλύσεις Οχρατωξίνης Α και μέτρηση Ενεργότητας Υγρασίας.

Το κύριο αντικείμενο της παραγωγικής διαδικασίας στο τυποποιητήριο ελαιολάδου είναι η συγκέντρωση, προεπιλογή, διαλογή σύμφωνα με την οξύτητα και παλαιότητα, η τυποποίηση και εξαγωγή του ελαιόλαδου. Το τυποποιητήριο ελαιόλαδου λειτουργεί βάσει των διεθνών συστημάτων διασφάλισης ποιότητας Hazard Analysis Critical Control Point (HACCP). Με επιστημονικά αυστηρή επιλογή, το ελαιόλαδο συγκεντρώνεται σε ανοξειδωτες δεξαμενές σε ειδικά μονωμένο και στεγασμένο χώρο. Το προϊόν μεταφέρεται με πλήρως ανοξειδωτο δίκτυο προς εμφιάλωση, χωρίς καμία χημική ή άλλη επεξεργασία, παρά μόνο φιλτράρισμα για την απομάκρυνση των ξένων υλών και της υγρασίας.

4.1.4 Αγροτικός συνεταιρισμός Βέροιας Venus growers

Ο αγροτικός συνεταιρισμός Βέροιας Venus growers ιδρύθηκε το 1964. Ξεκίνησε ως κοινοπραξία παραγωγών λόγω των εγγενών αδυναμιών του συνεταιριστικού νόμου που δεν έδινε ευχέρεια κινήσεων. Οι παραγωγοί ήταν δεκαπέντε από όλο τον Νομό. Ξεκίνησε την δραστηριότητα της από τα κρατικά ψυγεία του Κοπανού. Τα αποτελέσματα της πρώτης χρονιάς ξεπέρασαν κάθε προσδοκία. Οι τιμές εκκαθάρισης ήταν πολλαπλάσιες των τιμών του εμπορίου. Τον δεύτερο χρόνο τα μέλη γίνονται 54 και τον επόμενο 83 ενώ το ενδιαφέρον των παραγωγών τη διετία 1966-1968 ολοκληρώνονται οι δικές της εγκαταστάσεις ψυγείων και διαλογητηρίων με ίδια κεφαλαία.

Το 1975 ο αγροτικός συνεταιρισμός Βέροιας Venus growers ξεφεύγει πλέον από τους αρχικούς της στόχους και γίνεται πρωταγωνιστής στις εξαγωγές των νωπών, διακινώντας με προμήθεια, σημαντικές ποσότητες και μη μελών της. Το καταστατικό της αποτελεί τη βάση λειτουργίας των κοινοπραξιών εκείνης της εποχής. Το 1983 ο συνεταιρισμός και οι κοινοπραξίες παραγωγών λόγω των κινήτρων που δίνονται στις συνεταιριστικές οργανώσεις και της τροποποίησης του συνεταιριστικού νόμου παίρνουν και τυπικά την μορφή του συνεταιρισμού.

Η δένδροκαλλιέργεια αυξάνεται ραγδαία. Το εμπόριο κινείται πλέον διαφορετικά. Οι μονάδες ψυγείων - διαλογητηρίων κατασκευάζονται η μία μετά την άλλη. Αναπτύσσονται παράλληλα επαγγέλματα όπως Κιβωτοποιείες, εταιρείες πλαστικών και μεταφορικές εταιρείες. Μεταφέρεται η διακίνηση των αγροτικών προϊόντων και άλλων νομών στην Ημαθία (Λόγω της υλικοτεχνικής υποδομής). Μεγαλώνει η απασχόληση εργατικού προσωπικού στις επιχειρήσεις και στους αγρούς καθώς δεν επαρκεί στις περιόδους αιχμής το εργατικό δυναμικό του νομού.

Το 1989 εισέρχεται στην μεταποίηση και μετά από συστηματική προσπάθεια τριών ετών λειτουργεί το κονσερβοποιείο. Από την πρώτη κιόλας χρονιά έρχονται οι διακρίσεις για την μοναδική ποιότητα των προϊόντων. Το 1998 αγοράζει το εργοστάσιο της E.BI.KON A.E. στην Αλεξάνδρεια και το εκσυγχρονίζει πλήρως. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα οι εγκαταστάσεις της στην Βέροια και την Αλεξάνδρεια να είναι οι μεγαλύτερες στον κλάδο. Οι ποσότητες που διακινούνται σε νωπά είναι περίπου 35.000 τόνους (Εσωτερικό, εξωτερικό και απόσυρση), και σε κομπόστα 30.000 τόνους περίπου που εξάγονται κυρίως σε Αμερική, Άπω Ανατολή, Ευρώπη και Αυστραλία. Η δυναμικότητα του κονσερβοποιείου είναι 40.000 τόνους.

Τα μέλη του συνεταιρισμού σήμερα κυμαίνονται στα 650 φυσικά πρόσωπα και 10 νομικά πρόσωπα (Συνεταιρισμοί). Η συμμετοχή της σε απορρόφηση νέων αγροτικών προϊόντων, πωλήσεις στο εξωτερικό, αυτοματοποίηση παραγωγής – καταγραφής αριθμού μελών, διεθνείς εκθέσεις και συνεργασίες και απασχόλησης εργατικού δυναμικού (Περίπου 1800 εποχικούς μέσος όρος και 60 μόνιμους) την καθιστούν πανελλαδικά σε έναν από τους μεγαλύτερους Εξαγωγικούς και Βιομηχανικούς Αγροτικούς Συνεταιρισμούς πανελλαδικά. Σήμερα πρωταγωνιστεί παγκοσμίως στα κονσερβοποιημένα φρούτα.

Ο Αγροτικός συνεταιρισμός Βέροιας Venus growers είναι μέλος του Επιμελητηρίου Ημαθίας, του Συνδέσμου Εξαγωγέων Βορείου Ελλάδος (ΣΕΒΕ), της Ένωσης Κονσερβοποιών Ελλάδας (ΕΚΕ), και της Εθνικής Διεπαγγελματικής Οργάνωσης Βιομηχανικού Ροδάκινου και Αχλαδιού. Επιπλέον έχει αναπτύξει σχέσεις συνεργασίας με το Υπουργείο Γεωργίας, στους τομείς ανάπτυξης νέων ποικιλιών, προγραμμάτων ολοκληρωμένης διαχείρισης πρωτογενούς παραγωγής, τα Πανεπιστήμια, και διάφορους Ερευνητικούς Φορείς (ΕΙΤΧΗΔ). Ακόμα συνεργάζεται με πελάτες για την ανάπτυξη νέων προϊόντων, προμηθευτές για την ανάπτυξη νέων μεθόδων παραγωγής και τέλος με παραγωγούς για την ανάπτυξη νέων προϊόντων και μεθόδων καλλιέργειας.

4.1.5 Παρουσίαση ειδικού ερωτηματολογίου

- 1) Έτος έναρξης δραστηριότητας.
- 2) Νομική μορφή.
- 3) Τομείς δραστηριότητας.
- 4) Υπάρχει τμήμα μάρκετινγκ;
- 5) Τι μέσα διαφήμισης έχουν χρησιμοποιηθεί;
- 6) Θεωρείται αποτελεσματικά τα παραπάνω μέτρα;
- 7) Έχετε συμμετάσχει σε εκθέσεις ή σε εκδηλώσεις προώθησης αγροτικών προϊόντων που οργανώνονται από φορείς;
- 8) Έχετε απευθυνθεί σε ειδικούς για τον καθορισμό της διαφημιστικής πολιτικής;
- 9) Έχετε συντάξει marketing plan;
- 10) Τι ποσό χρημάτων διαθέτετε για διαφήμιση το έτος;
- 11) Ποια μέτρα διαφήμισης θεωρείτε ποιο αποτελεσματικά;

A) Αγροτικός συνεταιρισμός φυσικοπαραγωγών Αίγινας

- 1) 1948
- 2) Ν.Π.Ι.Δ (Νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου)
- 3) Συγκέντρωση, επεξεργασία, εμπορία φυστικού Αιγίνης, εμπορία γεωργικών εφοδίων
- 4) Όχι
- 5) Ίντερνετ, διαφημίσεις και συνεντεύξεις στον τύπο
- 6) Όχι
- 7) Ναι
- 8) Όχι
- 9) Όχι
- 10) 2.000-3.000 ευρώ
- 11) Ίντερνετ

B) Παναιιγάλειος Ένωση Συνεταιρισμών

- 1) 1935
- 2) Ν.Π.Ι.Δ (Νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου)
- 3) Συγκέντρωση, επεξεργασία και εξαγωγή αγροτικών προϊόντων, προμηθευτικές εργασίες, ζωοτροφές, ασφάλειες
- 4) Ναι
- 5) Διαφημίσεις σε περιοδικά και εφημερίδες ειδικού τύπου, εκθέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό, επιχειρηματικές αποστολές, διαδίκτυο
- 6) Ναι
- 7) Ναι
- 8) Ναι
- 9) Όχι
- 10) -
- 11) Εκθέσεις στο εξωτερικό, επιχειρηματικές αποστολές

Γ) Αγροτικός συνεταιρισμός Βέροιας Venus growers

- 1) 1964
- 2) Αγροτικός συνεταιρισμός (ν.2810/2000)
- 3) Συγκέντρωση, τυποποίηση, μεταποίηση, εμπορία φρούτων (κυρίως ροδάκινων)
- 4) Ναι
- 5) Προγράμματα προβολής στις Χώρες στόχους, συμμετοχή σε όλες τις μεγάλες εκθέσεις τροφίμων παγκοσμίως
- 6) Ναι
- 7) Συμμετέχουμε σε επιλεγμένες στοχευμένες εκδηλώσεις που θεωρούμε ότι έχουν οικονομικά αποτελέσματα είτε διοργανώνονται από φορείς είτε με δική μας πρωτοβουλία
- 8) Ναι
- 9) Ναι
- 10) 3.5 εκατομμύρια ευρώ
- 11) Τη συχνή επαφή με τους πελάτες μας, την υψηλή ποιότητα και την ασφάλεια στα προϊόντα μας. Τα εργαλεία ποικίλουν από αγορά σε αγορά. Τηλεόραση, έντυπα, προώθηση σε super markets, εκδηλώσεις γευσιγνωσίας, κτλ.

4.2 Παρουσίαση οικονομικών στοιχείων

Τα παρακάτω οικονομικά στοιχεία εστάλησαν ως συνημμένα αρχεία μέσω email. Η Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου διέθετε από πριν πίνακα με οικονομικά στοιχεία στην ιστοσελίδα της, και αυτό στάθηκε η αφορμή για να φτιαχτεί ένα παρόμοιο πινακάκι και να αποσταλεί στους αγροτικούς συνεταιρισμούς ώστε να μάθουμε εν μέρει τα οικονομικά τους στοιχεία μιλώντας με αριθμούς.

Για την κατανόηση κάποιων όρων παραθέτω τους ορισμούς. Όταν αναφερόμαστε στον Κύκλο εργασιών εννοούμε τα ποσά που απορρέουν από την πώληση των προϊόντων και την παροχή υπηρεσιών από τους εν λόγω αγροτικούς συνεταιρισμούς, αφού αφαιρεθούν οι νόμιμες εκπτώσεις επί των πωλήσεων. Τα ίδια κεφάλαια αφορούν στα κεφάλαια σε χρήμα ή και σε είδος που εισφέρουν οι τα μέλη στον συνεταιρισμό κατά την ίδρυσή του ή και κατά την διάρκεια της παραγωγικής του ζωής.

4.2.1 Αγροτικός Συνεταιρισμός Φυσικοπαραγωγών Αίγινας

	2007	2008	2009	2010	2011
Εργαζόμενοι	5	5	5	4	5
Συνεταιριστές	370	362	358	353	345
Κύκλος Εργασιών (€)	689.000	973.000	935.000	992.000	951.000
Ίδια Κεφάλαια (€)	141.700	138.600	137.100	185.300	181.100
Πωλήσεις (kg)	43.744	69.661	70.697	71.171	69.277
Εξαγωγές (kg)	0	0	0	0	1.500kg
Παραγωγή (kg)	45.000	66.000	65.000	67.000	66.000

Στον αγροτικό συνεταιρισμό φυσικοπαραγωγών Αιγίνης, βλέπουμε ότι υπάρχει μείωση των συνεταιριστών, αύξηση του κύκλου εργασιών και των ίδιων κεφαλαίων. Οι πωλήσεις το τελευταίο έτος ήταν μειωμένες λόγω των κλιματικών συνθηκών, καθώς παρουσιάστηκε ένα μεγάλο ποσοστό από κλειστά φυστικά λόγω των χαμηλών θερμοκρασιών την άνοιξη.

4.2.2 Παναγιόγειος Ένωση Συνεταιρισμών

	2007	2008	2009	2010	2011
Εργαζόμενοι	95	156	169	137	137
Συνεταιριστές	4.445	4.433	4.043	3.991	3.991
Κύκλος Εργασιών (€)	13.791.361	18.580.023	24.256.206	22.713.898	25.500.000
Ίδια Κεφάλαια (€)	6.612.570	6.684.238	7.236.174	9.032.501	9.500.000
Πωλήσεις (kg)	13.585.000	15.991.000	18.048.701	15.176.584	16.000.000
Εξαγωγές (kg)	5.555.383	6.686.326	10.118.980	12.421.594	13.000.000
Παραγωγή (kg)	13.585.369	15.991.357	18.048.701	15.176.584	16.000.000

Για την Παναγιγάλειος Ένωση Συνεταιρισμών η αύξηση της παραγωγής συνεπάγεται και αύξηση των πωλήσεων και των εξαγωγών. Αν και οι συνεταιριστές μειώθηκαν παρατηρείται η αύξηση των εργαζομένων. Τα ίδια κεφάλαια επίσης σημειώνουν αύξηση.

4.2.3 Αγροτικός Συνεταιρισμός Βέροιας Venus growers

	2007	2008	2009	2010	2011
Εργαζόμενοι	1400 εποχιακοί - 48 μόνιμοι	1450 εποχιακοί- 48 μόνιμοι	1500 εποχιακοί- 52 μόνιμοι	1700 εποχιακοί - 58 μόνιμοι	1700 εποχιακοί- 58 μόνιμοι
Συνεταιριστές	535	535	528	528	528
Κύκλος Εργασιών (€)	46.799.126	47.902.723	47.872.239	63.629.022	67.000.000 (εκτίμηση)
Ίδια Κεφάλαια (€)	14.629.183	17.375.285	19.041.180	23.570.211	25.000.000 (εκτίμηση)
Πωλήσεις (kg)	25.000.000	27.000.000	32.000.000	35.000.000	36.000.000
Εξαγωγές (kg)	25.000.000	27.000.000	32.000.000	35.000.000	36.000.000
Παραγωγή (kg)	25.000.000	27.000.000	32.000.000	35.000.000	36.000.000

Στον Αγροτικό Συνεταιρισμό Βέροιας Venus growers αν και υπάρχει μείωση των συνεταιριστών επίσης, η παραγωγή, ο κύκλος εργασιών και τα ίδια κεφάλαια αυξάνονται. Οι εργαζόμενοι κάθε χρόνο αυξάνονται κάτι που έχει σχέση με την ραγδαία ανάπτυξη του συνεταιρισμού.

4.2.4 Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου

	2005	2006	2007	2008	2009
Εργαζόμενοι	57	59	61	55	58
Συνεταιριστές	4.850	4.850	4.850	4.850	4.850
Κύκλος Εργασιών (€)	14.486.610	14.429.910	15.858.908	15.721.357	13.213.386
Ίδια Κεφάλαια (€)	7.370.358	8.334.632	8.997.779	10.364.938	8.350.292
Πωλήσεις (kg)	136.070	128.936	150.022	137.613	104.016
Εξαγωγές	85.894	73.466	91.775	85.227	62.939
Παραγωγή	158.390	153.349	150.310	108.520	117.844

Σύμφωνα με τον πίνακα παρατηρούμε ότι οι εργαζόμενοι και οι συνεταιριστές κινούνται στα ίδια επίπεδα. Ο κύκλος εργασιών παρά την αυξητική τάση που είχε την διετία 2007-08 έχει πέσει. Η καθοδική τάση συνεχίζεται στις πωλήσεις, τις εξαγωγές και στα ίδια κεφάλαια.

Το καλοκαίρι του 2012 ήταν καταστροφικό για την Ένωση καθώς στο νησί της Χίου έλαβαν μέρος πολλές πυρκαγιές και η εκτίμηση των παραγωγών ήταν ότι το 25% περίπου των μαστιχοδένδρων έγινε στάχτη. Κάτι που σύμφωνα με ειδικούς αποτέλεσε άμεση οικονομική ζημιά ύψους τεσσάρων εκατομμυρίων ευρώ. Από αυτές τις απώλειες αναμένονται να πληγούν κυρίως οι εξαγωγές που αποτελούν το 70% των δραστηριοτήτων της Ένωσης, καθώς και μακροπρόθεσμες μειώσεις μπορεί να υπάρξουν και στο εμπόριο των προϊόντων, τα οποία παράγονται με την χιώτικη μαστίχα.

Παρατηρείται ότι οι κλιματικές συνθήκες και τα φυσικά αίτια παίζουν καθοριστικό ρόλο στην ετήσια παραγωγή προϊόντων των αγροτικών συνεταιρισμών, ενώ ο κύκλος εργασιών αυξάνεται στους συνεταιρισμούς οι οποίοι αναπτύσσονται μέσω επενδύσεων σε τυποποιητικές και μεταποιητικές δραστηριότητες.

5ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

5.1 Προοπτικές για τους παραγωγικούς συνεταιρισμούς στην ελληνική γεωργία

Στη χώρα μας οι αγροτικοί συνεταιρισμοί εμφανίστηκαν στις αρχές του 20ού αιώνα. Σε αντίθεση με τους συνεταιρισμούς που παρουσιάζονται στη συγκεκριμένη εργασία, η σημερινή κατάσταση των περισσότερων αγροτικών συνεταιρισμών και συνεταιριστικών οργανώσεων στην χώρα μας δεν θεωρείται από πολλούς ικανοποιητική, δημιουργική και αποδοτική. Υπάρχουν πολλές αντικρουόμενες απόψεις γύρω από το θέμα των αγροτικών συνεταιρισμών από την αρχή της δημιουργίας τους μέχρι και την εξέλιξή τους τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα. Οι περισσότερες διαφωνούν ως προς τις αιτίες που ευθύνονται για την μη ικανοποιητική λειτουργία τους στον παραγωγικό τομέα της εκμετάλλευσης της γεωργίας.

Για κάποιους(Θ. Τζακρή, 2011) ευθύνεται η κακοδιοίκηση και η υπερχρέωση που έλαβε χώρο επί σειρά ετών και είχε ως αποτέλεσμα να μειώσει την δυναμική των αγροτών, να δημιουργηθεί κλίμα δυσπιστίας ανάμεσα στους αγρότες και στους εκπροσώπους τους, συνέβαλε στο να χαθούν ευκαιρίες και προοπτικές για μια σύγχρονη και αποδοτική γεωργία. Δεν υπήρχε κατευθυντήρια γραμμή και ολοκληρωμένη σταθερή πολιτική, έτσι ώστε να κινούνται στα πλαίσια των πελατειακών και κομματικών σχέσεων. Επίσης δεν υπήρχε ουσιαστική αξιολόγηση, εποπτεία και έλεγχος, ούτε πραγματική και ουσιαστική εκπροσώπηση των παραγωγών, με αποτέλεσμα να καθίστανται αδύναμοι να διαπραγματευθούν το προϊόν τους με τους εμπόρους. Ένα άλλο θέμα που προκύπτει για άλλους είναι οι ανισότητες ανάμεσα στα μέλη των συνεταιρισμών, η σχέση του συνεταιρισμού με το κράτος, και ο ρόλος του ως προς την παγκοσμιοποίηση της αγοράς και τα μονοπώλια(Γ Σφυρής).

Από τη δημιουργία τους οι αγροτικοί συνεταιρισμοί βρέθηκαν αντιμέτωποι με το μεγάλο κεφάλαιο και την κηδεμονία του τραπεζικού κεφαλαίου, η οποία ήταν κατοχυρωμένη νομοθετικά, μιας και η Αγροτική Τράπεζα Ελλάδος με νόμο άσκουσε την εποπτεία στους αγροτικούς συνεταιρισμούς. Δεν είχαν όμως την ουσιαστική και τυπική αυτοτέλεια απέναντι στο κράτος, το οποίο με νομοθετικά, θεσμικά και διοικητικά μέτρα παρέμβαινε στην εσωτερική λειτουργία των συνεταιρισμών με στόχο να μετατρέψει τους μικρομεσαίους αγρότες σε όργανα συναίνεσης και υποταγής στις κατά καιρούς αγροτικές κυβερνητικές πολιτικές. Οι παρεμβάσεις αυτές αφορούσαν τα εκλογικά συστήματα ανάδειξης των οργάνων διοίκησης των συνεταιρισμών, τους εκβιασμούς μέσα από τις χρηματοδοτήσεις της ΑΤΕ, τους όρους και τις προϋποθέσεις καταβολής διαφόρων αναπτυξιακών κινήτρων.

Αποτέλεσμα αυτών των πολιτικών ήταν ο περιορισμένος ρόλος του συνεταιριστικού κινήματος στην αγροτική οικονομία της χώρας μας, η αδυναμία του να στηρίξει αισθητά τους μικρομεσαίους αγρότες, η γραφειοκρατική του λειτουργία, η χρεοκοπία και το κλείσιμο πολλών συνεταιριστικών οργανώσεων

Σήμερα στη χώρα μας υπάρχουν 6.000 περίπου πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί με 860.000 μέλη, 126 δευτεροβάθμιες Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών και ελάχιστες τριτοβάθμιες κλαδικές οργανώσεις. Με την πραγματική έννοια του όρου δεν υπάρχει κανένας παραγωγικός συνεταιρισμός και όσοι πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί έχουν οικονομική δραστηριότητα αφορά τη μεταποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων ή τη διακίνηση κάποιων γεωργικών εφοδίων. Οι δευτεροβάθμιες Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών ασχολούνται κυρίως με τη μεταποίηση και εμπορία των αγροτικών προϊόντων, διαχειρίζονται τις κοινοτικές επιδοτήσεις και διακινούν ορισμένα γεωργικά εφόδια και μηχανήματα, αλλά και καταναλωτικά προϊόντα μέσα από τα συνεταιριστικά Σούπερ-Μάρκετ. Οι περισσότερες Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών είναι καταχρεωμένες, βρίσκονται σε πορεία συρρίκνωσης και πολλές απειλούνται με κλείσιμο. Οι περισσότερες τριτοβάθμιες αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις και εταιρίες που είχαν σαν αντικείμενό τους τη μεταποίηση και εμπορία των αγροτικών προϊόντων ή τη διακίνηση αγροτικών μηχανημάτων και εφοδίων έκλεισαν στη δεκαετία του 1990 (ΚΥΔΕΠ, Κτηνοτροφική, Μελισσοκομική, ΣΥΝΕΡΓΑΛ, ΣΥΝΕΛ, ΣΠΕ, ΣΠΕΚΑ, κ.ά.). Όσες απέμειναν (Ελαιουργική, ΚΕΣΠΥ, Καπνική) παίζουν ελάχιστο έως μηδαμινό ρόλο στην εμπορία των αντίστοιχων αγροτικών προϊόντων ή εφοδίων.

Η οικονομική δραστηριότητα, όμως, όλων των συνεταιριστικών οργανώσεων είναι δυσανάλογα μικρή σε σχέση με τον αριθμό τους, αλλά και τον αριθμό των συνεταιρισμένων αγροτών. Τα προϊόντα πολλών αγροτικών συνεταιρισμών, των οποίων η παραγωγή σε μεγάλο ποσοστό πωλείται μέσα από τους συνεταιρισμούς, όπως τα σιτηρά, ο βαθμός μεταποίησης είναι πολύ μικρός έως ανύπαρκτος, με αποτέλεσμα στην πράξη οι συνεταιρισμοί να λειτουργούν σαν μεσάζοντες ανάμεσα στα μέλη της και στους εμποροβιομήχανους.

Αυτός ο τρόπος λειτουργίας είχε σαν αποτέλεσμα να χρεοκοπήσουν οι συνεταιρισμοί στις συνειδήσεις των μικρομεσαίων αγροτών, να μειωθεί το ενδιαφέρον τους για το ρόλο και την τύχη των συνεταιρισμών και να μην προβάλλουν σθεναρή αντίσταση στις πολιτικές περιθωριοποίησης, συρρίκνωσης και κλεισίματος πολλών συνεταιριστικών οργανώσεων. Στη μεταπολιτευτική περίοδο έγιναν πολλές αλλαγές στο νομικό πλαίσιο των αγροτικών συνεταιρισμών, που είχαν σαν κύριο στόχο να ελέγξουν ασφυκτικότερα οι κυβερνήσεις τους αγροτικούς συνεταιρισμούς για να τους χρησιμοποιήσουν σαν μηχανισμούς εφαρμογής της πολιτικής τους και σαν όργανα συναίνεσης και υποταγής των μικρομεσαίων αγροτών στις αγροτικές πολιτικές των ελληνικών κυβερνήσεων και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ήταν γενικά αποδεκτό ότι τα συμφέροντα των αγροτών και των συνεταιρισμών τους ήταν ανταγωνιστικά με τα συμφέροντα των εμποροβιομήχανων, γι' αυτό οι συνεταιρισμοί ενώνονταν σε ενώσεις, σε ομοσπονδίες και κοινοπραξίες για να περιορίσουν την εκμετάλλευση των αγροτών από τους εμποροβιομήχανους. Με το Νόμο 1541/1985, η τότε κυβέρνηση, θεσμοθέτησε τη «συνεργασία» των συνεταιρισμών με το ιδιωτικό κεφάλαιο σε κοινές Ανώνυμες Εταιρείες (ΑΕ), με την προϋπόθεση ότι το μετοχικό κεφάλαιο των συνεταιρισμών θα ξεπερνάει το 65%, ενώ με τους νόμους 2169/1993 και 2810/2000 που ακολούθησαν, κατήργησαν το όριο του 65%. Έτσι μπορούσε να υπάρξει συνεργασία των συνεταιρισμών με τους εμποροβιομήχανους σε κοινές επιχειρήσεις με την κατάργηση της τυπικής ισοτιμίας των μελών των συνεταιρισμών και με τη συμμετοχή στους συνεταιρισμούς όχι μόνο φυσικών αλλά και νομικών προσώπων, δηλαδή επιχειρήσεων.

Στα πλαίσια αυτών των νομοθετικών ρυθμίσεων και της αντίστοιχης πολιτικής αντίληψης, η κυβέρνηση και η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος, αξιοποιώντας τα χρέη των συνεταιρισμών, τους πιέζουν να μετατρέψουν τις δραστηριότητές τους σε Ανώνυμες Εταιρείες και να πουλήσουν μέρος των μετοχών τους στο ιδιωτικό κεφάλαιο, με στόχο να εξασφαλίσουν τα απαιτούμενα κεφάλαια και, το κυριότερο, να λειτουργήσουν με ιδιωτικο-οικονομικά κριτήρια, παραχωρώντας τη Διοίκηση - Διεύθυνση αυτών των ΑΕ στους ιδιώτες.

Ήδη η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Λάρισας, με αφορμή και τους εκβιασμούς της ΑΤΕ, πούλησε το 60% των μετοχών του εργοστασίου της ΟΛΥΜΠΟΣ στην ιδιωτική εταιρεία ΤΥΡΑΣ ΑΕ των ΑΦΩΝ ΣΑΡΑΝΤΗ. Η Κεντρική Ένωση Οινοποιητικών Συνεταιρισμών Ελλάδας (ΚΕΟΣΟΕ) έχει συνεργαστεί με τον ιδιώτη ΣΒΩΛΟ, ενώ η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος προσπαθεί μέσα από το χρηματιστήριο να ξεπουλήσει στο ιδιωτικό κεφάλαιο τις μετοχές των εταιρειών μετοχικού ενδιαφέροντος (ΔΩΔΩΝΗ, ΣΕΚΑΠ κ.ά.), που αποτελούν ιδιόμορφες συνεταιριστικές οργανώσεις.

Με αυτές τις νομοθετικές ρυθμίσεις οι κυβερνήσεις της Ελλάδας άνοιξαν διάπλατα το δρόμο για να αλλάξει ο χαρακτήρας και ο προσανατολισμός του αγροτικού συνεταιριστικού κινήματος και από οργανώσεις των μικροαγροτών να γίνουν ανώνυμες εταιρείες μεγαλοαγροτών και εμποροβιομηχάνων. Με το Νόμο 2810/2000 καταργήθηκε η απλή αναλογική και αντικαταστάθηκε από το κλασικό πλειοψηφικό εκλογικό σύστημα (Γ Σφυρής). Καταργήθηκαν τα Εποπτικά Συμβούλια, δηλαδή ο οποιοσδήποτε αυτοέλεγχος των συνεταιρισμών και την εποπτεία τους ανέλαβε το κράτος με δικαίωμα ακόμα και διάλυσης των συνεταιρισμών που δε συμμορφώνονται στην συνεταιριστική νομοθεσία.

Βασικό διαρθρωτικό πρόβλημα της ελληνικής γεωργίας είναι ο μικρός και πολυτεμαχισμένος κλήρος, ο οποίος δημιουργεί πολλαπλές αρνητικές συνέπειες σε σημαντικούς επί μέρους τομείς. Αυξάνει το κόστος παραγωγής και συντηρεί σε χαμηλά επίπεδα την παραγωγικότητα. Στέκεται αρωγός στη μη ορθολογική εκμηχάνιση και αναστέλλει τη δημιουργία συλλογικών έργων υποδομής. Σε μια κοινωνία όπου είναι κυρίαρχος ο ρόλος των μονοπωλίων τα περιθώρια επιβίωσης και ανάπτυξης των συνεταιρισμών σαν οργάνων προώθησης των συμφερόντων της μικρομεσαίας αγροτιάς είναι ελάχιστα έως μηδαμινά. Και αυτό γιατί κινητήρια δύναμη και στόχος της καπιταλιστικής οικονομίας είναι η αύξηση των κερδών του μεγάλου κεφαλαίου και προωθείται με τη συγκέντρωση της γης και της παραγωγής σε λίγους μεγαλοαγρότες, δηλαδή με την καπιταλιστικοποίηση και όχι τη συνεταιριστικοποίηση της αγροτικής οικονομίας.

Για την στήριξη του Αγροτικού Τομέα είχε δημιουργηθεί, όπως σε όλα τα αναπτυγμένα κράτη, ένα αναπτυξιακό εργαλείο του Δημοσίου, η Αγροτική Τράπεζα. Έπαιξε σημαντικό ρόλο στην αγροτική ανάπτυξη. Χρηματοδότησε Αγροτικούς Συνεταιρισμούς, αγροτικές μεταποιητικές επιχειρήσεις, αγρότες με καλλιεργητικά δάνεια και συντέλεσε στην σημαντική αύξηση των εξαγωγών αγροτικών προϊόντων.

Όμως από την δεκαετία του 90 και μέχρι σήμερα πολλά άλλαξαν στο ρόλο και τον χαρακτήρα της. Τα δάνεια προς τους αγρότες και τους αγροτικούς συνεταιρισμούς είναι ένα πολύ μικρό μέρος των δανείων που έχει χορηγήσει. Στους συνεταιρισμούς και στους αγρότες έχει δεσμεύσει με υποθήκες όλη τους την ακίνητη περιουσία κάνοντας χρήση ευνοϊκών μόνο για την ΑΤΕ νόμων και επίσης στους μη έχοντες σχέση με τον αγροτικό τομέα πελάτες της, έχει δώσει δάνεια χωρίς καλύψεις ή με καλύψεις αμφίβολης ρευστοποίησης (Β. Παρόλας,2012). Επιπλέον, από Αγροτική Τράπεζα μετατράπηκε σε «Κρατική Τράπεζα», με την έννοια της χρηματοδότησης των κρατικών ελλειμμάτων μέσω αγοράς ομολόγων ή μέσω πολιτικών παρεμβάσεων για επηρεασμό του δείκτη του χρηματιστηρίου. Αποτέλεσμα αυτού ήταν η Αγροτική Τράπεζα να βρεθεί υποψήφια για πτώχευση και να πουληθεί στην Τράπεζα Πειραιώς

Πλέον όλες οι αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις, κυρίως οι δευτεροβάθμιες και τριτοβάθμιες, καλούνται να μετασχηματιστούν σύμφωνα με τις νέες διατάξεις του νόμου 4510/2011. Η πλειοψηφία των Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών εξετάζει την ιδέα μετατροπής της σε έναν μεγάλο πρωτοβάθμιο αγροτικό συνεταιρισμό παρά το μοντέλο των αγροτικών εταιρικών Συμπράξεων (Π.Αλεξανδρής,2012). Οι δευτεροβάθμιες συνεταιριστικές οργανώσεις θίγονται περισσότερο πάντως, καθώς καταργείται η σημερινή μορφή τους. Όταν μια Ένωση αποφασίσει να μετατραπεί σε πρωτοβάθμιο συνεταιρισμό, τότε οι σημερινοί συνεταιρισμοί-μέλη της θα πρέπει να συγχωνευθούν με αυτήν.

Σε περίπτωση που κάποιοι μεγάλοι συνεταιρισμοί αποφασίσουν να μην διαχυθούν στον καινούριο συνεταιρισμό της πρώην Ένωσης, τότε μπορούν και μόνοι τους να εξακολουθήσουν να είναι συνεταιρισμοί έχοντας βέβαια μελέτες βιωσιμότητας. Τα θέματα που φαίνεται να απασχολούν περισσότερο τις Ενώσεις είναι το τι θα γίνει με την ακίνητη περιουσία στα χωριά και ποιο θα είναι το εργασιακό μέλλον των υπαλλήλων στους συνεταιρισμούς. Όσες Ενώσεις δεν περάσουν στην επόμενη φάση εφαρμογής του νόμου έχουν τις εξής επιλογές, είτε να εγγραφούν τα φυσικά πρόσωπα απευθείας στην γειτονική οργάνωση, είτε να λειτουργήσουν αυτόνομα οι υγιείς πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί και να δημιουργηθεί εκ του μηδενός μία νέα πρωτοβάθμια οργάνωση.

Οι Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις αποτελούν την κυρίαρχη δομή του αγροτικού τομέα στη χώρα μας. Με τις πωλήσεις προϊόντων που παράγουν, με τη διάθεση εφοδίων για την αγροτική παραγωγή, αλλά και με την παροχή πολυάριθμων υπηρεσιών παρέχουν πολλαπλά οφέλη στους αγρότες. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο συνολικός κύκλος εργασιών των αγροτικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων υπερβαίνει σήμερα το ύψος του 1 δις. ευρώ, προερχόμενος κυρίως από πωλήσεις αγροτικών προϊόντων και την διάθεση εμπορευμάτων και εφοδίων στην αγορά.

Ο κορμός των συνεταιριστικών επιχειρήσεων βασίζεται κατά κύριο λόγο στις δραστηριότητες των Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών, οι οποίες απασχολούν σήμερα περισσότερους από 2.500 εργαζόμενους, χωρίς να υπολογισθεί το εποχιακό προσωπικό. Υπολογίζεται ότι το 20% του προσωπικού αυτού αποτελείται από έμπειρους επιστήμονες, μεταξύ των οποίων φυσικά περιλαμβάνονται και οι γεωτεχνικοί. Σήμερα εκτιμάται ότι στις Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών υπηρετούν περισσότεροι από 430 γεωτεχνικοί με εξαιρετική γνώση, εμπειρία και προσφορά στα ζητήματα της φυτικής, αλλά και της ζωικής παραγωγής (Α. Καραγκιοζόπουλος, 2008).

Σημαντική προοπτική αποτελεί η πλευρά της παροχής υπηρεσιών προς τα μέλη των συνεταιρισμών και τους αγρότες γενικότερα. Ζητήματα όπως η παροχή γεωργικών συμβουλών, η πιστοποίηση αγροτικών προϊόντων και τροφίμων, η λεγόμενη συμβολαιακή, αλλά και η συμβουλευτική γεωργία, αποτελούν κρίσιμους τομείς στους οποίους ασκείται ήδη παρέμβαση από τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις, που οφείλει να καταστεί εντονότερη και σημαντικότερη. Στο επίπεδο της αγοράς, η λειτουργία 50 και πλέον καταστημάτων λιανικής πώλησης (super markets) διασπαρμένων στην περιφέρεια της υπαίθρου, αποτελεί αναμφίβολα μία σημαντική προσφορά, που οφείλεται να αναπτυχθεί περισσότερο, έτσι ώστε το συνεταιριστικό κίνημα να συμβάλει ουσιαστικότερα ως μοχλός παρέμβασης στην αγορά των διατροφικών προϊόντων.

Η επιδείνωση του οικονομικού κλίματος με τη μεγάλη άνοδο της τιμής του πετρελαίου, των φυτοφαρμάκων και των λιπασμάτων, με τη συνεχή αύξηση των επιτοκίων, με το άδικο και άνισο φορολογικό σύστημα και φυσικά με την επιβράδυνση της ανάπτυξης, έχει δημιουργήσει ένα ασφυκτικό πλαίσιο και στον αγροτικό χώρο. Οξύνονται έτσι τα προβλήματα του αγροτικού τομέα και των συνεταιριστικών επιχειρήσεων που ήδη προέρχονται από μία κρίσιμη περίοδο, τόσο εξαιτίας των πολύ δυσμενών καιρικών συνθηκών κατά καιρούς, όσο και από τις επιπτώσεις της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Δυστυχώς διαπιστώνεται συνεχής μείωση του αγροτικού εισοδήματος, πτώση των επενδύσεων στον πρωτογενή τομέα και εξαιρετικά σημαντική μείωση της αγροτικής παραγωγής σε σημαντικά αγροτικά προϊόντα.

5.2 Συμπεράσματα και προτάσεις

Βρισκόμαστε σε μια περίοδο οικονομικής και κοινωνικής κρίσης. Μιας κρίσης που επηρεάζει δυσμενώς όλους τους τομείς δραστηριότητας και οδηγεί εκατοντάδες χιλιάδες αγρότες, εργαζόμενους, μικροεπαγγελματίες στην αβεβαιότητα, την ανασφάλεια και την απαισιοδοξία για το αύριο. Τα χρέη και τα ελλείμματα που επικαλούνται οι πολιτικοί μας για να δικαιολογήσουν τα προβλήματα της Ελληνικής Οικονομίας είναι για ορισμένους το αποτέλεσμα της πολιτικής επιλογής τους, πολιτικών επιλογών που στόχευαν απλά σε μία διαχείριση πόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης χωρίς προοπτικές, χωρίς στρατηγικές ανάπτυξης, χωρίς στήριξη της ντόπιας παραγωγής μέσω της προώθησης νέων τεχνολογιών και νέων καλλιεργειών, χωρίς παρέμβαση στο κόστος των εισροών(λιπάσματα, σπόροι, φυτοφάρμακα). Ακόμη χωρίς να υπάρχουν επενδύσεις σε έργα άρδευσης και το κυριότερο χωρίς πολιτική Αγροτικής πίστης (καλλιεργητικά δάνεια). Με όλα αυτά σε παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον δεν μπορείς να είσαι ανταγωνιστικός και να επιβιώσεις.

Χωρίς ενός τραπεζικού πυλώνα δημόσιου χαρακτήρα δεν μπορεί να ενισχυθεί η αγροτική ανάπτυξη στο αγροτικό εισόδημα, η αύξηση των εξαγωγών κτλ, κυρίως τώρα, με την πώληση της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος στα χέρια ενός ιδιωτικού τραπεζικού ιδρύματος που δικαιολογημένα κοιτάζει το πώς θα αναβαθμίσει τα συμφέροντα των μετόχων του(B. Παρόλας,2012). Πολλοί αναρωτιούνται για το μέλλον της αγροτικής γης που είναι υποθηκευμένη στην Αγροτική Τράπεζα Ελλάδος, και επίσης εκφράζουν φόβους για την τύχη αρκετών αγροτικών συνεταιρισμών που έχουν περάσει σε χέρια μη συνεταιριστικού χαρακτήρα(πχ Δωδώνη). Δυστυχώς για το μέλλον των αγροτικών παραγωγικών συνεταιρισμών προβλέπεται ένα καθεστώς αβεβαιότητας, πλήρους έλλειψης ρευστότητας και προοπτικής.

Σήμερα που η χώρα μας προσπαθεί να ξεπεράσει την ιδιαίτερα δύσκολη οικονομική κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει, η στροφή προς υγιείς συνεταιρισμούς, σε συνδυασμό με άλλα μέτρα και πολιτικές που αφορούν την καινοτομία, την παραγωγική ανασύνταξη του τόπου, την πράσινη ανάπτυξη, την επένδυση στην ταυτότητα, την ποιότητα και την αειφορία, μπορεί να συμβάλει αποτελεσματικά στην έξοδο από την οικονομική κρίση.

Το συνεταιριστικό κίνημα μπορεί να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά όλες τις αρνητικές συνέπειες των διαρθρωτικών προβλημάτων της ελληνικής γεωργίας, όπως να μειώσει το κόστος παραγωγής και να βελτιώσει την παραγωγικότητά της, να διασφαλίσει τη γεωργική απασχόληση και ένα βιώσιμο αγροτικό εισόδημα στα μικρομεσαία αγροτικά νοικοκυριά, καθώς και να αξιοποιήσει τις νέες γεωργικές τεχνικές και τεχνολογίες και με ορισμένες προϋποθέσεις να προστατέψει το περιβάλλον και τη δημόσια υγεία.

Για να ανταποκριθεί όμως σε αυτούς τους στόχους, το συνεταιριστικό κίνημα θα πρέπει να ασχοληθεί με όλες τις φάσεις της παραγωγής και ειδικότερα με την παραγωγή των αγροτικών προϊόντων. Να έχει, δηλαδή, παραγωγικό χαρακτήρα, όπως ακριβώς συμβαίνει με τους αγροτικούς συνεταιρισμούς που παρουσιάζονται στην παρούσα εργασία, και ο πρωτοβάθμιος παραγωγικός συνεταιρισμός να αποτελεί το βασικό κύτταρο ολόκληρου του συνεταιριστικού εποικοδομήματος.

Ο παραγωγικός συνεταιρισμός με τη συλλογική ιδιοκτησία και χρήση των γεωργικών μηχανημάτων, με τη συλλογική καλλιέργεια και εκτροφή ζώων μπορεί να αυξήσει την παραγωγικότητα και να μειώσει σημαντικά το κόστος παραγωγής στη φάση της παραγωγής των αγροτικών προϊόντων, που αποτελεί ένα από τα αδύνατα σημεία της ελληνικής γεωργίας. Μπορεί, επίσης, να συμβάλλει στην καθετοποίηση της αγροτικής παραγωγής και να στηρίξει μία αξιόλογη συνεταιριστική μεταποιητική βιομηχανία, που θα ασχοληθεί με ορισμένα στάδια μεταποίησης, τα οποία θα εξαρτώνται από την ιδιομορφία του προϊόντος, ειδικά στους κλάδους που δεν υπάρχει μεγάλη συγκέντρωση της παραγωγής.

Κρίνεται απαραίτητη η μελλοντική έρευνα για τους αγροτικούς παραγωγικούς συνεταιρισμούς τόσο για την βιωσιμότητά τους μέσα στα επόμενα χρόνια κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης που θα συνεχιστεί ίσως αρκετά ακόμα, όσο και για τις αλλαγές, θετικές ή αρνητικές, μετά από το νομοσχέδιο 4015/2011 και ιδίως για τους καινούριους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς και τις Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις που δημιουργήθηκαν μέσω αυτού.

5: Ανάπτυξη που καλύπτει τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να θέτει σε κίνδυνο τη δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες

6: Με τον όρο καθετοποίηση της αγροτικής παραγωγής εννοούμε την απόκτηση του πλήρους ελέγχου της παραγωγής, από την φύτευση του σπόρου ή του δενδρυλλίου μέχρι και την τελική διάθεση του παραγόμενου προϊόντος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ-ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Βαμιεδάκης Στέφανος, Σεμιναριακή εργασία: Το κίνημα των αγροτικών συνεταιρισμών στην Ελλάδα του μεσοπολέμου, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Τμήμα Ιστορίας-αρχαιολογίας ΠΜΣ, 2006-2007

Γ. Κιτσοπανίδης,, Χ. Καμενίδης, Αγροτική Οικονομική, Γ' Έκδοση, Εκδόσεις ΖΗΤΗ, Θεσσαλονίκη, Απρίλιος 2003

Κλαίρη-Μαρία Μήτσου, Διπλωματική εργασία:Το νομικό καθεστώς των αγροτικών συνεταιρισμών στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση ιδίως όσον αφορά τη διοίκηση και τη συμμετοχή των εργαζομένων στην διαδικασία λήψης των αποφάσεων, Πάντειο πανεπιστήμιο κοινωνικών και πολιτικών επιστημών ΠΜΣ Γενικού τμήματος δικαίου, Αθήνα 2004-2006

Χ. Θ. Καμενίδης, ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ (Αρχές-οικονομική-πολιτική-ανάπτυξη-οργάνωση-νομοθεσία), Β' Έκδοση, Εκδόσεις Αδελφών Κυριακίδη α.ε., Θεσσαλονίκη 2001,2005

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ-ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Αλέξανδρος Παπαναστασίου, Νόμος πλαίσιο για τις Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις, Η εισηγητική έκθεση και το κείμενο του Ν. 2810/2000, Αγροτική τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.

ΠΗΓΕΣ

Νομοθεσία: Ν. 2810/2000., Ν.4015/2011, Ν. 3147/2003 ΦΕΚΑ 135/5.6.2003

(Χίος: έγιναν στάχτη 4 εκατ. ευρώ - Χίος - Εφημερίδα Αλήθεια)
<http://www.palo.gr/cluster/articles/aigaio-nea/27647/?clid=5523822>

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ-ΒΑΣΕΙΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

(Α.Μπίκας, 2011, Μια Ελλάδα που παράγει "πρεσβεύουν" στο εξωτερικό οι παραγωγικοί συνεταιρισμοί και τα προϊόντα τους)
<http://www.paseges.gr/portal/cl/tn/AgriculturalProducts/co/228ce99b-e179-4891-b2a4-0a24398dedaf>

(Α. Καραγκιοζόπουλος,2008,Εξελιξεις και προοπτικές των αγροτικών συνεταιρισμών στην χώρα μας) -<http://www.paseges.gr/el/news/Ahilleas-Karagkiozopoulos:-Exelixeis-kai-prooptikes-twn-Agrotikwn-Synetairismwn-sth-hwra-mas>

(Π. Αλεξανδρή, 2012, Νόμος 4015/2011, η τελευταία ευκαιρία)

-<http://www.agronews.gr/business/fakeloi/arthro/75483/sunetairismoι-nomos-40152011-i-teleutaia-eukairia>

(Θ. Τζακρή, 2011, Η δημιουργία υγιών συνεταιρισμών μοχλός για την έξοδο από την κρίση)

-http://aridaianews.blogspot.gr/2011/01/blog-post_9662.html

(Γ. Σφυρή, το παρόν και η προοπτική των Αγροτικών συνεταιρισμών)

-http://www.kke.gr/index2.php?option=com_content&do_pdf=1&id=402

(Β. Παρόλας, 2012, Επιπτώσεις της ασκούμενης πολιτικής και της οικονομικής κρίσης στον αγροτικό χώρο και τους συνεταιρισμούς)

-http://892fm.blogspot.gr/2012/08/o_14.html

(Δ. Σκούφου, 2011 Γάμοι συνεταιρισμών για να είναι βιώσιμοι στις αγορές)-

<http://www.tanea.gr/oikonomia/article/?aid=4641342>

(Σχέδιο νόμου και εισηγητική έκθεση, 2011)

www.gummastic.gr/library/Σχέδιο-νόμου-και-εισηγητική-έκθεση.pdf

(ΦΕΚ Α'61 9.3.2000 ΝΟΜΟΣ ΥΠ'ΑΡΙΘ.2810)

http://www.taxheaven.gr/acforum/index.php?app=core&module=attach§ion=attach&attach_id=2080

(ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 4015 ΦΕΚ Α210 21.09.2011 Θεσμικό πλαίσιο για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, τις συλλογικές οργανώσεις και την επιχειρηματικότητα του αγροτικού κόσμου - Οργάνωση της εποπτείας του Κράτους.)

-<http://www.hellastax.com/HTML/2011-n/n4015-11.htm>

(Εναλλακτικές μορφές απασχόλησης -

Συνεχιζόμενη κατάρτιση στις αγροτικές περιοχές

Μελέτη για τις εκπαιδευτικές ανάγκες στον αγροτικό τουρισμό και στη βιολογική γεωργία στην Ελλάδα)

-http://www.euraneκ.com/alter-agro/pdf/study1_gr.pdf

-www.paseges.gr

(Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών)

E-MAILS

-www.pesunion.gr
sales@pesunion.gr
(Παναιγιάλειος Ένωση Συνεταιρισμών)

-www.aeginaportal.gr
agrosynaeginas@hotmail.com
(Αγροτικός συνεταιρισμός φυστικοπαραγωγών Αίγινας)

-www.venusgrowers.gr
Thomasliolios@gmail.com
(Αγροτικός συνεταιρισμός Βέροιας venus growers)

-www.gummastic.gr
(Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου)